

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA VEŘEJNÉ EKONOMIKY

Analýza hospodářské kriminality v sociálně vyloučených oblastech České republiky
Analysis of Economic Crime in Socially Excluded Localities of the Czech Republic

Student: Bc. Denisa Molnárová
Vedoucí diplomové práce: Ing. David Lenert, Ph.D., MBA

Ostrava 2018

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra veřejné ekonomiky

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Denisa Molnárová**

Studijní program: N6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6202T055 Veřejná ekonomika a správa

Téma: **Analýza hospodářské kriminality v sociálně vyloučených oblastech
České republiky**
**Analysis of Economic Crime in Socially Excluded Localities of the
Czech Republic**

Jazyk vypracování: čeština

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Hospodářská kriminalita
 3. Sociálně vyloučené oblasti
 4. Analýza hospodářské kriminality v sociálně vyloučených oblastech
 5. Zhodnocení analýzy, návrhy a doporučení
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

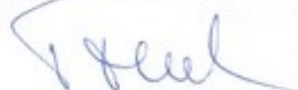
- ČASTORÁL, Zdeněk. *Ekonomická kriminalita a management*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. 352 s. ISBN 978-80-7452-005-1.
- CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Hospodářská a ekonomická trestná činnost*. Praha: EUPRESS: Vysoká škola finanční a správní, 2015. 202 s. ISBN 978-80-7408-109-5.
- KUCHTA, Josef, Helena VÁLKOVÁ a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.
- REID, Lesley W. *Crime in the city: a political and economic analysis of urban crime*. New York: LFB Scholarly Publishing, 2003. ISBN 1-931202-73-7.
- VANTUCH, Pavel. *Hospodářská trestná činnost*. 2. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2010. 287 s. ISBN 978-80-87001-19-6.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. David Lenert, Ph.D., MBA**

Datum zadání: 24.11.2017

Datum odevzdání: 27.04.2018

doc. Ing. Petr Tománek, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Zdeněk Zmeškal
děkan fakulty

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 1,2,3,4,5 dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.“

V Ostravě dne 5.4.2018

.....
Denisa Molnárová

Obsah

1	Úvod.....	5
2	Hospodářská kriminalita	7
2.1	Pojem hospodářská kriminalita	8
2.2	Ekonomická a finanční kriminalita.....	10
2.2.1	Ekonomická kriminalita	10
2.2.2	Finanční kriminalita	11
2.3	Hospodářské trestné činy.....	13
2.3.1	Trestný čin, Trestní odpovědnost, Skutková podstata.....	14
2.3.2	Trestné činy proti majetku.....	15
2.3.3	Trestné činy hospodářské	19
2.4	Příčiny výskytu hospodářské kriminality v širším pojetí	24
2.4.1	Ekonomické příčiny	24
2.4.2	Organizačně technické příčiny	26
2.4.3	Sociálně kulturní příčiny	27
3	Sociálně vyloučené oblasti.....	30
3.1	Vnější indikátory sociálně vyloučených oblastí	31
3.1.1	Trh práce	31
3.1.2	Vzdělanostní úroveň.....	31
3.1.3	Zadluženost	32
3.1.4	Kriminalita	33
3.2	Vnitřní indikátory sociálně vyloučených oblastí	33
3.2.2	Příspěvek na živobytí	33
3.2.2.	Doplatek na bydlení	34
3.2.3	Shrnutí výsledků.....	35
3.3	Identifikace sociálně vyloučených oblastí	36
4	Analýza hospodářské kriminality v sociálně vyloučených oblastech.....	39
4.1	Moravskoslezský kraj	39
4.1.1	ORP Karviná	40
4.1.2	ORP Karviná - Sociálně vyloučená oblast Karviná 1	44
4.1.3	ORP Ostrava.....	48
4.1.4	ORP Ostrava - Sociálně vyloučená oblast Přívoz	52
4.1.5	Shrnutí výsledků v kraji	56

4.2	Ústecký kraj	57
4.2.1	ORP Ústí nad Labem.....	57
4.2.2	ORP Ústí nad Labem - Sociálně vyloučená oblast Trmice	62
4.2.3	ORP Chomutov	67
4.2.4	ORP Chomutov - Sociálně vyloučená oblast Kamenná.....	71
4.2.5	Shrnutí výsledků v kraji	75
5	Zhodnocení analýzy, návrhy a doporučení	76
5.1	Výsledky analýzy	76
5.2	Návrhy a doporučení	81
6	Závěr	83
	Seznam použité literatury.....	84
	Seznam zkratk.....	87
	Prohlášení o využití výsledků diplomové práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Základním východiskem právního státu současné doby je efektivní nastolení tržního hospodářství s předpoklady prohloubení právní regulace, především v civilně právní oblasti, kde je nezbytné vytvořit vhodné ekonomické prostředí a transparentní ekonomický prostor svobodného a volného trhu výrobků, služeb a podnikání, ale také vytvořit potřebný právní rámec včetně trestněprávního postihu hospodářské trestné činnosti.

Hospodářská kriminalita je ve své podstatě nenásilnou s mimořádným sociálním a ekonomickým dopadem na vnitřní stabilitu státu. Významná část jejich projevů je složitým občansko-právním, ekonomickým a trestněprávním problémem, neustále se vyvíjí a útočí novými směry. Společnost proto musí přijímat nové a efektivnější způsoby ochrany svých aktiv, aby se držely o krok napřed a nestaly se její obětí.

V České republice se hospodářská kriminalita stává stále běžnějším jevem a bere na sebe rozmanitějších podob. Na území sociálně vyloučených oblastí je zaznamenána vyšší celková kriminalita, předpokládá se, že s ní zahrnuta i hospodářská kriminalita, úkolem této práce bude toto tvrzení prokázat či vyvrátit.

Cílem práce je zhodnotit vývoj hospodářské kriminality v sociálně vyloučených oblastech na území kraje Moravskoslezského a Ústeckého a v závěru navrhnout a doporučit možné zlepšení situace.

V práci je použito metody rešerše odborné literatury a právní legislativy, metod analýzy a komparace časových řad.

Práce je rozdělena, mimo úvod a závěr, do čtyř dílčích částí. První část je zaměřena na vysvětlení pojmu hospodářské kriminality a jejího právního vymezení. Blíže specifikovány jsou i dva druhy hospodářské kriminality, ekonomická a finanční kriminalita. Z legislativního hlediska je upřesněn pojem trestného činu, trestní odpovědnosti a její skutkové podstaty. Hospodářská kriminalita je rozdělena podle zvláštní části trestního zákoníku hlavy V. a VI., na trestné činy proti majetku a trestné činy hospodářské. V první části jsou také blíže specifikovány obecné příčiny výskytu hospodářské trestné činnosti.

Druhá dílčí část práce se zaměřuje na sociálně vyloučenou lokalitu, ve které se snaží za pomoci vnějších a vnitřních indikátorů sociálně vyloučenou lokalitu identifikovat. V této části je blíže vymezena problematika sociálně vyloučených oblastí a jejich ekonomické a sociální faktory.

Ve třetí dílčí části je prováděna analýza čtyř obcí s rozšířenou působností ve dvou krajích Ústeckém a Moravskoslezském. V každém kraji jsou analyzovány dvě obce s rozšířenou působností a její sociálně vyloučenou oblastí, se zaměřením na vývoj hospodářské kriminality v průběhu let, její podíl na celkové kriminalitě, páchaný druh hospodářské kriminality a nejčastěji zjištěné trestné činy.

V poslední dílčí části diplomové práce jsou hodnoceny výsledky analýzy, navrhována možná doporučení na úrovni státní, podnikové, společenské a preventivní opatření dvou nejčastěji páchaných trestných činů, trestný čin úvěrového podvodu a trestný čin neoprávněného držení platebního prostředku.

2 Hospodářská kriminalita

Kriminalitu lze obecně chápat jako protiprávní jednání. Jedná se o nebezpečný společenský jev, kterým se rozumí souhrn trestné činnosti. Tak jako jiné socioekonomické ukazatele, je i kriminalita sledována a posuzovaná na úrovni národní, mezinárodní i celosvětové. Je zkoumán její trend, metody a postupy pro její úspěšné odhalování, vyšetřování a předcházení. Nejčastější výskyt je zaznamenán u kriminality násilné, majetkové, mravnostní a hospodářské.

Hospodářská kriminalita je ve své podstatě nenásilnou formou kriminality, která má velké sociální a ekonomické dopady na vnitřní stabilitu státu. Ve společnosti je vnímána jako občansko-právní, ekonomický a trestněprávní problém, k jejíž vyřešení je zapotřebí speciální odbornost, neustálé zdokonalování postupů a systémů řízení jak u příslušných orgánů státní správy, tak u orgánů činných v trestním řízení. Hospodářská kriminalita se v mnoha publikacích označuje za „polistopadový jev“, statistiky uvádějí, že v 90. letech opravdu vzrostla. Tento trend souvisel v minulosti s měnícími se podmínkami pro páchaní trestných činů, např. rozšíření platebních karet. Hospodářská kriminalita se neustále vyvíjí a útočí novými směry. Její způsoby páchaní postupují neustále dopředu a také, vlivem moderní doby, zasahují i do oblastí, které jsou nové a neustále inovované.

Typickým příkladem je počítačová kriminalita, která se za poslední léta stala téměř samostatnou kategorií podvodu. Počítačová kriminalita se považuje za nebezpečnou právě proto, že poškozená oběť nemusí vůbec probíhající útok odhalit. Tento typ kriminality šel v posledních letech tak dopředu právě díky vyvíjejícím se technologiím, kdy společnost stále častěji využívá vzdálená úložiště svých dat, webové aplikace na svých mobilních telefonech či počítačích nebo jiné technologické metody, které nám mají každodenní činnosti usnadnit.

Za nový typ podvodů jsou považovány také tzv. podvody v nákupním procesu, kdy je poškozen právě spotřebitel. Hospodářská kriminalita se stává stále pestřejší a cílevědomější. Nejběžnějším typem hospodářské kriminality stále zůstává majetková trestná činnost, která činí až osmdesát procent spáchaných trestných činů.

Zásadním problémem je korupce, kdy až třicet procent právnických osob uvádí, že byli obětí korupce či uplácení. I z hlediska celosvětových analýz je problém korupce stále vnímána jako největší riziko pro podnikání, které ohrožuje jak pověst společnosti a její dobré jméno, tak i vzhledem k jejím finančním ztrátám.

Hospodářská kriminalita zasahuje až do některých oblastí státní politiky, páčání trestného činu může být zpozorováno například v oblasti veřejných zakázek, dotací, půjček apod. Nejde tedy jen o prohlubování majetkových nerovností mezi lidmi, ale v pokročilejších a složitějších trestných činech hospodářské kriminality mohou být napadána základní pravidla tržního hospodářství a následně ovlivněn i politický systém, se kterým je tržní hospodářství svázáno.

Trestní právo v této oblasti není samo o sobě způsobilé zabránit vznikajícím jevům tvořícím kriminalitu v ekonomice, ale slouží jako podpůrný a nenahraditelný prostředek ochrany řádných ekonomických vztahů.

Rozhodujícími prostředky, které by měly tento celospolečenský jev napomáhat odstranit jsou jiné trestněprávní nástroje, např. kvalitní mimotrestní rámec podnikání a hospodářské soutěže. Rámec by měl zahrnovat odpovídající hmotněprávní úpravu (prostředky obchodního, občanského, správního či finančního práva), ale i procesní pravidla umožňující co nejrychlejší vynutitelnost porušených práv.¹ Zásadní roli mohou hrát i takové faktory, jako jsou dostatečné kontrolní mechanismy, kvalitní státní aparát, podnikatelská morálka atd.

Dalšími možnými represivními opatřeními v oblasti tržního hospodářství může být prohlubování právních regulací, převážně v civilně právní oblasti a vytvořit tak vhodné a transparentní ekonomické prostředí s pevně danými zárukami a jasně stanovenými pravidly svobodného a volného trhu výrobků a služeb. Zároveň stanovit přiměřený trestněprávní postih hospodářské trestné činnosti a vytvoření účinného systému orgánů činných v trestním řízení, zabývajících se mimo jiné odhalováním a vyšetřováním těch, kteří se závažných hospodářských trestných činů dopouštějí.

2.1 Pojem hospodářská kriminalita

Hospodářskou kriminalitou rozumíme zaviněné (společensky škodlivé) jednání popsané ve zvláštní části trestního zákoníku, poškozující nebo ohrožující hospodářský pořádek, systém ekonomických a souvisejících právních vztahů, jejich fungování, práva a oprávněné zájmy subjektů těchto vztahů.²

Na hospodářskou kriminalitu můžeme nahlížet z několika pojetí. K základním rovinám řadíme trestněprávní pojetí, kriminalistické a kriminologické pojetí. Každé pojetí zkoumá

¹ Diblíková, S., 2001.

² Chmelík, J., 2015.

hospodářskou kriminalitu z jiného úhlu pohledu. Trestněprávní pojetí se zabývá hospodářskou kriminalitou z hlediska vymezení ve zvláštní části trestního zákoníku. Kriminalistické pojetí se snaží objasnit zákonitosti vzniku hospodářské kriminality z pohledu vědecké kriminalistiky. Kriminologické pojetí spoléhá více na pozorování skutečností než na teorii, kriminologie je věda empirická. Snaží se ve svém pojetí zohlednit konkrétní statistické výsledky. Všechna pojetí jsou vzájemně provázána a nejsou od sebe nějak význačně odlišná.

Hospodářská kriminalita se nejčastěji dělí dle zvláštní části trestního zákoníku, ve kterém je tato trestná činnost obsažena v několika hlavách zvláštní části:

- a) trestné činy hospodářské obsaženy v hlavě šesté, konkrétně trestné činy proti měně a platebním prostředkům, daňové trestní činy, trestné činy proti tržní ekonomice a oběhu zboží ve styku s cizinou a trestné činy proti průmyslovým a autorským právům.
- b) Druhou skupinou tvoří hospodářské trestné činy zařazené mezi trestné činy majetkové v páté hlavě zvl. části trestního zákoníku. Zde jsou především zakotveny trestné činy související s podvodným jednáním, konkrétně pojistný podvod, dotační podvod, úvěrový podvod a trestné činy související s hospodářskou trestnou činností (typickým příkladem je trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti), dále jsou zde zakotveny tzv. úpadkové trestné činy s typickými zástupci poškozování věřitele, zvýhodnění věřitele, způsobení úpadku, porušení povinností v insolvenčním řízení, ale také zde nalezneme tzv. korupční jednání s typickým zástupcem pletichy v insolvenčním řízení a další.³

Odborné kapacity zabývající se otázkou z oblasti právní teorie a právní praxe, se zamýšlejí nad přesným vymezením pojmu hospodářský trestný čin, a zda jej ponechat ve zvláštní části trestního kodexu obecného nebo vytvořit samostatný kodifikovaný zákoník trestního práva.

Hospodářský trestný čin zasahuje do více oblastí práva zároveň, určit přesné zařazení do jedné oblasti je obtížné. Hospodářské trestné činy by mohly být zařazeny do zákoníku obchodního, či dokonce do jednotného kodexu práva civilního, který by vznikl spojením práva občanského, obchodního a pracovního. Toto tvrzení je však pouze teoretické.

³ Chmelík, J., 2015.

2.2 Ekonomická a finanční kriminalita

V odborných publikacích a analýzách jsou často používány pojmy jako hospodářská, ekonomická trestná činnost či kriminalita, a také pojem finanční kriminalita, jinak nazývaná jako „kriminalita bílých límečků“. Vzhledem k rozdílnému chápání těchto pojmů, kdy v jejich interpretaci panuje značný terminologický zmatek, je důležité vysvětlit jejich definice a vzájemné vztahy. Základem pro vydefinování těchto pojmů je ekonomie. Dle obecné definice je ekonomie společenská věda, která se zabývá popisem a analýzou výroby, směny a spotřeby statků a služeb, dále zkoumá využití a alokaci omezených zdrojů. Vzájemné propojení těchto ekonomických vztahů označujeme za ekonomiku. Z hlediska patologických jevů můžeme rozdělit ekonomiku do tří kategorií:

- ekonomika legální, vyskytující se v běžném právním prostředí,
- ekonomika stínová, tzv. šedá ekonomika, vyskytující se taktéž v mezích právního prostředí, ale v některých případech tyto meze překračuje a působí kontraproduktivně,
- ekonomika ilegální, tzv. černá ekonomika, je zcela mimo právní prostředí a jen svou vlastní existencí poškozuje společenský rámec.

Z makroekonomického a kriminalistického pohledu je příčinou stínové ekonomiky nerovnováha na trhu, naopak ekonomika ilegální se vyskytuje především v kriminálním prostředí a může být úzce spjata s organizovaným zločinem. Cílem všech tří kategorií ekonomik je dosažení zisku. Tudíž rozlišení pojmů hospodářská kriminalita a finanční kriminalita může napomoci posouzení trestného činu a jeho dopadu na ekonomiku:

- trestné činy s nepřímým dopadem na ekonomiku, v oblasti hospodářské kriminality zde můžeme zahrnout celou škálu majetkových trestných činů,
- trestné činy přímo napadající ekonomiku, označovány jako finanční kriminalita.

2.2.1 Ekonomická kriminalita

Správné užití terminologie je důležité i u pojmu ekonomická kriminalita. Ekonomická kriminalita je vnímána jako ekonomické protiprávní jednání, ve své podstatě jde o obsahový pojem hospodářské kriminality. Hospodářská a ekonomická kriminalita jsou pouze synonyma téhož protiprávního jevu. Termín hospodářská kriminalita je užíván především v České republice, zatímco v zahraničních publikacích nalezneme častěji pojem ekonomická kriminalita.

2.2.2 Finanční kriminalita

Finanční kriminalita je důležitou podmnožinou hospodářské kriminality a je zpravidla definována jako trestná činnost proti fungování bankovního systému, kapitálovému trhu a jiných finančních institucích, zejména bank, burz, pojišťoven, investičních společností a investičních fondů, penzijních fondů a v neposlední řadě i fondů Evropské unie.⁴

Finanční kriminalita napadá základní bankovní systémy, finanční a bankovní instituce. Trestné činy v oblasti kapitálových trhů jsou většinou formou kráčení příjmů sociálního a zdravotního pojištění. V oblasti daní nalezneme protiprávní jednání kráčení příjmů státu na daních a jiných povinných platbách. Za finanční kriminalitu také považujeme padělání peněz, šeků a jiných finančních prostředků.

Z těchto vymezených oblastí páčání finanční kriminality, můžeme i typově vydefinovat zvláštní okruh pachatelů. Zvláštností této kriminality je, že pachatel má většinou nad majetkem, který je předmětem trestné činnosti, svěřenou moc. Zde se jedná o profesionálnější a složitější způsoby provedení trestného činu na vyšší úrovni, tudíž i následky způsobených škod a poškozených obětí může být vyšší. Příkladem může být „vytunelování“ banky, kdy způsobená škoda a počet poškozených je daleko větší než u prosté krádeže na úrovni jednotlivce.

Trestná činnost bílých límečků

Tento termín vznikl ve Spojených státech amerických v roce 1939, kdy byl definován jako protiprávní jednání osoby, která je společensky vnímaná jako důvěryhodná, vysokého sociálního statutu a prestiže.

V současné době chápeme tuto kriminalitu, jako hospodářskou trestnou činnost, které se pachatel většinou dopouští při výkonu své profese. Okruh pachatelů můžeme kvalifikovat jako elitní nejvyšší společenskou vrstvu. Vystupují jako řádní občané, úspěšní a bezúhonné osoby s vysokou odpovědností a pravomocí na svém poli pracovní působnosti. Není výjimkou ani propojení politických činitelů v jednotlivých kauzách. Například korupční kauzy z posledních let u vyšších veřejných představitelů České republiky.

⁴ Šámal, P., 2001.

V trestní činnosti páchané tzv. bílými límečky je specifickým, že aktéři využívají mezer v zákonech, nezřídka kdy jde o rozsáhlou hospodářskou trestnou činnost, mající hned několik pachatelů, v tomto případě nalézáme shodné znaky s organizovaným zločinem.⁵

Organizovaný zločin

Skupina nejméně tří osob s pevnou organizační strukturou, hierarchií a dělbou činností, zaměřenou na páchání závažné úmyslné trestné činnosti a na tvorbu zisku, zpravidla propojené do zahraničí, která cíleně proniká do hospodářských, ekonomických a politických struktur státu.

⁶ Organizovaný zločin se označuje za vyšší formu trestné činnosti, která je z hlediska společnosti velmi nebezpečná. Jde o organizované skupiny s vysokou odborností a profesionalizací. Skupiny mají danou pevnou organizační strukturu a rozdělení práce, skupina má i ochrannou funkci, brání odhalení jednotlivce a prozrazení skupiny jako celku. V podstatě tato skupina nabývá formu podniku s dlouhodobou strategií. Výjimkou nejsou ani mezinárodní vazby organizovaných skupin.

I když finanční kriminalitu můžeme charakterizovat jako závažnější typ protiprávního jednání s výraznými specifickými atributy, stále zůstává součástí hospodářské kriminality.

Prokazování hospodářské nebo finanční kriminality je velmi složité. Jelikož trestné činy zasahují do několika oblastí zároveň. Vyžadují široké znalosti nejen z oblasti trestního práva, ale také z práva obchodního, finančního, občanského a z oblasti dalších právních odvětví. Odhalování hospodářské kriminality probíhá zejména na základě znaleckých posudků z oblasti ekonomiky, svědeckých výpovědí a důkazů v listinné podobě.

⁵ Vantuch, P., 2010.

⁶ Chmelík, J., 2004.

2.3 Hospodářské trestné činy

Trestní právo je jednou oblastí veřejného práva a dělíme jej na trestní právo hmotné, v jehož případě zákon stanoví, co lze považovat za trestný čin a jaký trest za něj pachateli uložit, a trestní právo procesní, který komplexně upravuje postup trestních orgánů v konkrétním trestném činu. Základními právními normami v trestní oblasti jsou:

- Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod,
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů.

V demokratickém státu je pojímáno trestní právo jako nejzazší prostředek, který lze ve společnosti využít. Použití trestního práva je velkým zásahem do osobních práv občana, proto při trestním postupu musí být s právem nakládáno dle několika zásad.

Zásada zákonnosti říká, že trestní právo lze čerpat pouze z právních norem jako jsou Ústava, ústavní zákony, zákony a obecně závazné předpisy. Dle zásady pomocné úlohy trestní represe se trestní právo využije, až když neexistuje žádné další řešení problému. Nakládat s jedincem jako s pachatelem a trestat jej za jeho konání, lze pouze individuálně za jeho vlastní činy a skutky. Zásada individuální odpovědnosti vymezuje pouze individuální vinu jedince, nikoliv kolektivní vinu nebo odpovědnost za cizí vinu. Zásada odpovědnosti za zavinění říká, že jednotlivec se trestá pouze za jednání, která provedl zaviněně a byl si svým konáním plně vědom. Poslední zásadou, kterou se řídí trestní právo je zásada přiměřenosti, která značí, že úměrnost přiděleného trestu musí odpovídat povaze trestného činu, aby bylo docíleno přiměřenosti a spravedlivosti.

Trestní zákoník je souhrn právních norem přijatých Parlamentem České republiky a je vyhlášen ve Sbírce zákonů pod číslem 40/2009 Sb. Platnosti nabyl 1. ledna 2010. Trestní zákoník je rozdělen do 13 hlav, ve kterých jsou obsaženy skutkové podstaty všech trestných činů. Zvláštní část trestního zákona definuje trestné činy a zároveň uvádí sankce, postihy a ochranná opatření, která jsou stanovena za spáchání takového činu.

Při zařazení konkrétního trestného činu do určité hlavy zákona je třeba zohlednit propojenost jednotlivých oddílů mezi sebou. Hospodářské trestné činy jsou pak zařazeny v hlavě páté a šesté zvláštní části trestního zákona, definované jako Trestné činy proti majetku a Trestné činy hospodářské.

2.3.1 Trestný čin, Trestní odpovědnost, Skutková podstata

Termínem trestný čin se označuje takové protiprávní jednání, kterým pachatel zásadním způsobem poškozuje nebo ohrožuje státní mocí chráněné zájmy. Trestní zákoník čin označuje za trestný, v případě, pokud vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně, tj. znaky skutkové podstaty trestného činu, stanovený věk a přičetnost.

Trestný čin je pro společnost nebezpečný, nebezpečnost činu můžeme dále rozdělit na typovou a konkrétní. Typová nebezpečnost zohledňuje skutkové podstaty jednotlivých trestných činů a posuzuje jej komplexně jako celek. Udělení trestní sazby pachateli je jakýmsi ukazatelem míry nebezpečnosti spáchaného trestného činu. Konkrétní nebezpečnost se vztahuje ke konkrétnímu trestnému činu a konkrétními pachateli, který jej vykonal.

Trestné činy se dělí na přečiny a zločiny. Za přečin je považován nedbalostní trestný čin a také trestný čin, který byl spáchán úmyslně, a kterému zákon stanoví trest odnětí svobody do pěti let. Zločinem se označují všechny trestné činy, které jsou hodnoceny jako závažnější, spáchány úmyslně, a na které zákon stanoví trest odnětí svobody nejméně deset let.

Výjimkou kdy trestný čin splňuje znaky trestného činu, ale v oblasti trestního zákona tak není hodnocen, jsou případy jako nutná obrana, krajní nouze, oprávněné použití zbraně atd. Jedná se o případy, kdy například pachatel trestný čin spáchal, ale nevyhnutelně za účelem své vlastní ochrany před jiným útočníkem.

Trestní odpovědnost

Přijmutí vymezeného trestu pachatelem se nazývá trestní odpovědnost. Povinnost strpět sankce stanovené zákonem. Tímto právním skutkem vzniká trestněprávní vztah mezi občanem a státem.

Skutková podstata

Skutková podstata trestného činu představuje zákonný typ (model) trestněprávního deliktu, jehož prostřednictvím je vyjádřena typová nebezpečnost činu pro společnost a který umožňuje posoudit, zda určitý konkrétní čin fyzické osoby je či není trestným.⁷

Pokud jednotlivec svým konáním vykazuje znaky trestného činu, či jinak spáchá trestný skutek, naplňuje skutkovou podstatu, která přináší příslušné právní následky. Skutková podstata je

⁷ Kuchta, J. a kol., 2007.

vyjádření základního charakteru spáchaného trestného činu a dále se nepřihlíží ostatním znakům skutkového děje, kterými jsou například čas spáchání trestného činu, místo apod.

Součástí skutkové podstaty jsou typové znaky trestného činu, tj. objekt, subjekt, objektivní stránka a subjektivní stránka. Objektem se rozumí osoba nebo předmět útoku. Subjektem trestného činu se označuje pachatel, který mimo jiné splňuje obligatorní znaky pro nesení trestní odpovědnosti (věk a přičetnost). Objektivní stránka hodnotí čin z vnějšího pojetí, nahlíží na jednotlivé souvislosti trestného činu a jeho následky. Subjektivní stránka se snaží pojmut trestný čin z hlediska psychiky pachatele, tedy hodnotí trestný čin z vnitřního pohledu.

2.3.2 Trestné činy proti majetku

Trestné činy proti majetku jsou obsaženy v páté hlavě zvláštní části trestního zákoníku. Hlavním cílem je ochrana vlastnických a dalších souvisejících vztahů. Při tvorbě právních norem je snaha poskytnout všem občanům rovnocennou ochranu jejich vlastnických práv, majetkových práv a nerušené držení věci, tak aby bylo zajištěno základní lidské právo ve společnosti. Z článku 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod vyplývá, že každý občan má právo vlastnit majetek.

Majetek z pohledu trestního zákoníku je souhrn všech majetkových hodnot, tj. věcí, pohledávek (např. nárok na vyplácení pojistného plnění nebo nárok akcionáře na vyplácení dividendy) a jiných práv (např. majetková práva autorů) a penězi ocenitelných hodnot (obchodní podíly, resp. členské vklady v obchodních společnostech a družstvech, vklad tichého společníka atd.)⁸

⁸ Vantuch, P., 2010.

Tab. 2.1

Hospodářské trestné činy – Trestné činy proti majetku

Krádež § 205
Zpronevěra § 206
Neoprávněné užívání cizí věci § 207
Neoprávněný zásah do práva k domu, bytu nebo k nebytovému prostoru § 208
Podvod § 209
Pojistný podvod § 210, Úvěrový podvod § 211, Dotační podvod § 212
Provozování nepoctivých her a sázek § 213
Podílnictví § 214, § 215
Legalizace výnosů z trestné činnosti § 216, § 217
Lichva § 218
Zatajení věci § 219
Porušení povinnosti při správě cizího majetku, tzv. nevěrná správa § 220, § 221
Poškození věřitele § 222
Zvýhodnění věřitele § 223
Způsobení úpadku § 224
Porušení povinnosti v insolvenčním řízení § 225
Pletichy v insolvenčním řízení § 226
Porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku § 227
Poškození cizí věci § 228
Zneužívání vlastnictví § 229
Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací § 230
Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat § 231
Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti § 232

Zdroj: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, V. hlava zvláštní části zákona. (vlastní zpracování).

Zvláštní část hlavy páté trestního zákona se nedělí do žádných specifických oblastí, v teoretické rovině se však Chmelík⁹ pokusil rozdělit trestné činy dle charakteru do tří skupin.

- 1) První skupina trestných činů se vyznačuje obohacením na úkor cizího majetku. Jsou jimi například trestné činy krádeže, podvod, zpronevěra, neoprávněné užívání cizí věci apod.

V případě trestného činu krádeže je předmětem útoku vždy hmotná věc, kterou pachatel odcizí za účelem nejen jejího vlastnictví, ale i držení. Předmětem mohou být také cenné papíry, které sice hmotnou podobu nemají, ale ztělesňují majetkovou hodnotu.

Trestný čin zpronevěry je charakteristický svěřením cizí věci do rukou pachatele. Předmětem zpronevěry není tedy věc, která byla materiálně odcizena, ale lze na ni nahlížet jako na určitý druh moci, který byl pachateli svěřen.

Podvodu se pachatel dopouští v případě uvedení druhého v omyl, využití omylu jiného nebo pokud zamlčí zásadní skutečnost. V případě podvodu je důležité rozlišovat mezi podvodem a neschopností dodržet smluvní závazek. Tyto tři trestné činy spojuje minimální hodnota předmětu věci, aby byla posuzována jako trestný čin, tj. způsobená škoda min. 5 000 Kč.

Při neoprávněném užívání cizí věci nedochází k odcizení či úplnému poškození věci. Pachatel dočasně užívá věc bez vědomí vlastníka, po kterém ji má v plánu opět navrátit. Předmětem útoku je věc jejíž hodnota činí nejméně 25 000 Kč, v případě automobilu se hodnota neuvádí.

- 2) Druhá skupina se vyznačuje úmyslným poškozováním cizího majetku, patří zde například trestný čin poškozování cizí věci, poškozování věřitele, způsobení úpadku, zneužívání vlastnictví apod.

V případě zneužívání vlastnictví je daná věc v držení vlastníka a ze základního vlastnického práva vyplývá, že vlastník s věcí může svobodně nakládat, a to i zničit či poškodit. Tento předmět je chráněn podle zvláštních předpisů, které pravomoci vlastníka v těchto případech omezují, nejčastěji se jedná o kulturní památky.

Při poškozování cizí věci pachatel vědomě zničí, poškodí či znehodnotí cizí věc, jejíž hodnota je větší než 5 000 Kč.

⁹ Chmelík, J., 2015.

Poškození věřitele je vymezení trestního činu ve vztahu věřitele a dlužníka, kdy se dlužník zavázal uhradit svou pohledávku vůči věřiteli. Dlužník svým konáním úmyslně omezil možnost úplného splacení závazku.

Způsobení úpadku také souvisí se splacením pohledávky dlužníkem věřiteli. Dlužník se dopouští trestného činu, pokud má výdaje nepřiměřená svým majetkovým poměrům, pokud účelový úvěr vynaložil jinak, než jak bylo smluvně stanoveno věřitelem apod.

- 3) Pro třetí skupinu trestných činů je charakteristické kořistění z činnosti jiné osoby, jsou jimi například trestné činy podílnictví, legalizace výnosů z trestné činnosti nebo pletichy v insolvenčním řízení, nazývány také jako korupční trestné činy.

V případě trestného činu podílnictví se pachatel snaží ukrýt nebo převést majetek, který pochází z trestné činnosti spáchané jinou osobou, na sebe nebo na jinou osobu ve svém okolí. Předmětem trestného činu je majetek nabytý trestnou činností.

Při legalizaci výnosů z trestné činnosti je cílem pachatelů zastřít původ majetku, který byl nabyt trestnou činností a vydávat jej za majetek nabytý v souladu se zákonem. Typickým příkladem je tzv. praní špinavých peněz.

Pletichy v insolvenčním řízení se vyznačují porušováním stanovených právních norem při probíhajícím insolvenčním řízení. Věřitel si nechá přislíbit majetkový či jiný prospěch anebo dlužník jej sám aktivně věřiteli poskytne (pasivní a aktivní úplatkářství).¹⁰

¹⁰ Chmelík, J., 2015.

2.3.3 Trestné činy hospodářské

Trestné činy hospodářské jsou zakotveny v hlavě šesté zvláštní části trestního zákoníku, jejich odhalování a trestání patří v demokratických státech, kde ekonomika funguje na principech tržního hospodářství, k důležitým. Trestněprávní ochrana má zajistit správné fungování ekonomiky, jejich vztahů a hospodářského mechanismu v komplexním měřítku.

Hospodářské zájmy jsou chráněny i v dalších oblastech trestního zákoníku, např. v hlavě deváté – trestné činy proti České republice, pokud je trestný čin kvalifikován jako poškození ústavního zřízení aj., v hlavě osmé – trestné činy proti životnímu prostředí, obzvláště pokud jde o trestné činy pytláctví a nesprávné nakládání s odpady. Ochrana trestněprávních vztahů je dále zakotvena i v hlavě jedenácté trestního zákoníku, ve které je upravována účast na organizované zločinné skupině a organizovaném zločinu. Hospodářská kriminalita je často páchána právě v této skupině. Odhalování hospodářských trestných činů a posuzování co je a není trestným činem je velmi obtížné a vyžaduje hlubokou znalost celé škály dalších právních norem.

Zásahy státu pomocí trestněprávních prostředků se omezují v podstatě na:

- a) postih pro nesplnění povinností vůči státu, zejména finančních (daňových, celních, devizových atd.)
- b) postih pro nedodržení důležitých předpisů vymezujících rámec podnikání a závazná pravidla podnikání, včetně zajištění rovnosti na trhu (neoprávněné podnikání, porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou, porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou, porušování předpisů o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, porušování závazných pravidel hospodářského styku apod.),
- c) postih různých jednání podvodného charakteru (poškozování spotřebitele, pletichy při veřejné soutěži a veřejné dražbě apod.),
- d) ochranu tajemství obchodních informací a účetní evidence (zneužívání informací v obchodním styku, zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění atd.)
- e) ochranu měny a závazků vyplývajících z mezinárodních smluv a úmluv (padělání a pozměnění peněz, průmyslová práva, autorské právo, poškozování finančních zájmů Evropských společenství apod.).¹¹

¹¹ Chmelík, J., 2015

Oproti hospodářským trestným činům majetkového charakteru zakotvených v hlavě páté zvláštní části trestního zákoníku, které se nečlení a nerozdělují do žádných speciálních oblastí, se hospodářské trestné činy výhradně hospodářského charakteru člení na čtyři díly.¹²

- Díl 1 – Trestné činy proti měně a platebním prostředkům
- Díl 2 – Trestné činy daňové, poplatkové a devizové
- Díl 3 – Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou
- Díl 4 – Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu

Díl 1 – Trestné činy proti měně a platebním prostředkům

V České republice je centrální bankou Česká národní banka, orgán, který dohlíží nad finančním trhem v zemi. ČNB mimo jiné určuje měnovou politiku, vydává a určuje podobu bankovek a mincí a dále řídí jejich oběh v zemi. Jakékoli jiné reprodukce platidel – bankovek a mincí, šeků a cenných papírů mohou být vyrobeny pouze za podmínek, které stanovila Česká národní banka ve svém právním předpise – zákonem č. 6/1993 Sb., o České národní bance.

Do tohoto oddílu trestných činů řadíme padělání a pozměnění peněz, jejich udávání do oběhu, výrobu a držení padělatelského náčiní, neoprávněnou výrobu padělků a tím i ohrožování oběhu tuzemských peněz.

Díl 2 – Trestné činy daňové, poplatkové a devizové

Hlavním cílem právní úpravy v oblasti trestných činů daňových, poplatkových a devizových je chránit zájmy státu, správné fungování daňového systému a řádné odvádění daní a poplatků, v oblasti devizové pak na správném vyvíjení platební bilance.

Daňové a poplatkové trestné činy jsou specifikovány jako zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby, její řádné neodvedení nebo nezaplacení pojistného na sociální zabezpečení nebo obdobné platby a také nesplnění zákonné oznamovací povinnosti v daňovém řízení.

¹² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 9. února 2009

Dalším trestným činem daňového charakteru je porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží. Tímto právním vymezením je chráněn zájem státu na kontrole pohybu zboží podléhajícímu spotřební dani.

Trestné činy spadající do této kategorie dále jsou padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti - § 245, padělání a pozměnění známek - § 246, porušení zákazů v době nouzového stavu v devizovém hospodářství - § 247.

Díl 3 – Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou

Tento oddíl je svým výčtem trestných činů neobsáhlejším. Nalezneme zde trestné činy výskytem častější, a naopak trestné činy zcela ojedinělé.

Častým protiprávním jednáním je porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže. Právní úprava, která tento trestný čin vymezuje, stanoví trestnost nekalých soutěží, kartelových dohod či porušení zákona o veřejných zakázkách.

Trestného činu se dopouští i občan, který podniká, ale nemá k činnosti oprávnění nebo provozuje svou činnost v rozporu s živnostenským zákonem. Tento trestný čin je kvalifikován jako neoprávněné podnikání.

Z povinnosti také vyplývá řádné uchovávání účetnictví, které slouží jako přehled hospodaření a majetku za uplynulé období, trestného činu zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění, se dopouští občan, který nevede účetní knihy či jiné účetní zápisy a doklady o stavu hospodaření nebo v nich úmyslně uvádí zkreslené a nepravdivé informace. Další trestné činy uváděny v Dílu 3 viz. Tab. 2.2

Díl 4 – Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu

Trestné činy v tomto dílu zahrnují protiprávní jednání v oblasti ochranných známek, poškozování průmyslových práv, porušování autorských práv a padělání a napodobování výtvarných uměleckých děl a vydávání je za své.

Tab. 2.2

Hospodářské trestné činy – Trestné činy hospodářské

Díl 1 – Trestné činy proti měně a platebním prostředkům § 233 až § 239
Padělání a pozměnění peněz § 233
Neoprávněné opatření, padělání a pozměnění platebního prostředku § 234
Udávání padělaných a pozměněných peněz § 235
Výroba a držení padělatelského náčiní § 236
Neoprávněná výroba peněz § 237
Ohrožování oběhu tuzemských peněz § 239
Díl 2 – Trestné činy daňové, poplatkové a devizové
Zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby § 240
Neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby § 241
Nesplnění oznamovací povinnosti v daňovém řízení § 243
Porušení předpisů o nálepkách a jiných předmětech k označení zboží § 244
Padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti § 245
Padělání a pozměnění známek § 246
Porušení zákazu v době nouzového stavu v devizovém hospodářství § 247
Díl 3 – Trestné činy proti závazným pravidlům tržní ekonomiky a oběhu zboží ve styku s cizinou
Porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže § 248
Neoprávněné vydání cenného papíru § 249
Manipulace s kurzem investičních nástrojů § 250
Neoprávněné podnikání § 251
Neoprávněné provozování loterie a podobné sázkové hry § 252
Poškozování spotřebitele § 253
Zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění § 254
Zneužití informace a postavení v obchodním styku § 255
Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě § 256
Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži § 257
Pletichy při veřejné dražbě § 258
Vystavení nepravdivého potvrzení a zprávy § 259

Poškození finančních zájmů Evropských společenství § 260
Porušení předpisů o kontrole vývozu zboží ve styku s cizinou § 261
Porušení předpisů o kontrole vývozu zboží a technologií dvojího užití § 262
Porušení povinností při vývozu zboží a technologií dvojího užití § 263
Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně vývozu zboží a technologií dvojího užití § 264
Provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence § 265
Porušení povinností v souvislosti s vydáním povolení a licence pro zahraniční obchod s vojenským materiálem § 266
Zkreslení údajů a nevedení podkladů ohledně zahr. obchodu s vojenským materiálem § 267
Díl 4 – Trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu
Porušení práv k ochranné známce a jiným označením § 268
Porušení chráněných průmyslových práv § 269
Porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi § 270
Padělání a napodobení díla výtvarného umění § 271

Zdroj: Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, VI. hlava zvláštní části zákona. (vlastní zpracování).

2.4 Příčiny výskytu hospodářské kriminality v širším pojetí

Odhalování příčin hospodářské kriminality je základním jádrem účinnosti boje proti jejímu vyskytování a šíření. Vlivem hospodářského vývinu se mění dlouhodobé problémové faktory a objevují se stále nové trendy a prvky v této oblasti. Výskyt hospodářské kriminality rovněž odráží úroveň ekonomické a společenské sféry v dané zemi. Z obsahového hlediska lze rozdělit primární příčiny do tří skupin – ekonomické příčiny, organizačně technické a sociálně kulturní příčiny.¹³

2.4.1 Ekonomické příčiny

Míra liberalizace

Obecně lze liberalizaci označit za proces utváření volnějších ekonomických či politických pravidel ve společnosti. Přílišné uvolňování platných pravidel vzbuzuje pocit nedostatečné ochrany a zabezpečení systému. Potencionální pachatelé nabývají domněnky, že jejich činy nemohou být odhaleny nebo dostatečně sankcionovány. Často můžeme vyzorovat i případné nedostatky v právních úpravách a legislativě jako celku, objevují se zde velké trhliny či klíčky v zákonech, které mohou případní pachatelé zneužít.

Technologický pokrok

Velký vliv na rozšíření hospodářské kriminality má také technologický pokrok. Z hlediska rozvoje hospodářských technologií je kladen důraz na zvyšování počtu řídicích funkcí a osob je vykonávajících, což vyvolává další příležitosti k rozšiřování hospodářské kriminality i větších možností ke skrývání a zahlazování případných důkazů. Jak už bylo popsáno v předešlé části práce, hospodářské kriminality se dopouští i vysoce postavení pracovníci, úřední osoby atd., proto každá další osoba, které je udělena řídicí či organizační pravomoc, může s sebou nést riziko spáchaného trestného činu.

Z hlediska modernizace technologického vybavení stoupá rychlost komunikace a celkového propojení systému a dat. Zvýšením počtu počítačů a počítačových technologií vzrostl počet možností dostupnosti i vzdálených dat a informací, dříve byla tato data zpracovávána v listinné

¹³ Kuchta, J., 2005.

podobě, jejich dostupnost byla tudíž stížená a dostat se k nim, znamenala určitou časovou prodlevu. Bezhotovostní bankovní převody a různé internetové komunikace znamenají také větší a rychlejší možnosti páchaní trestné činnosti a následné snadnější skrývání a zahlazování důkazů.

Hospodářská situace

Vlivy hospodářské situace na vývoj kriminality v globálním měřítku můžeme pozorovat převážně v období recese a konjunktury. Tedy situace, kdy střednědobé či dlouhodobé příznivé ekonomické okolnosti podporují výkon a růst hospodářství nebo naopak se ekonomika nachází v recesi, v období hospodářské krize.

Období recese je z makroekonomického hlediska chápáno jako pokles reálného hrubého domácího produktu doprovázených jinými ekonomickými ukazateli jako je stoupající nezaměstnanost, klesající míra investic a zisků společností. Tyto faktory mají za následek zvyšování výskytu hospodářské kriminality, například podnikatelé se snaží vymanit se z nepříznivé ekonomické situace podvodem, falšování účetních zpráv nebo vyhlásováním fiktivních bankrotů své společnosti.¹⁴ Není to vždy podmínkou, období recese je brán jako faktor přispívající spíše ke vzniku dané kriminality.

Období konjunktury označuje příznivý stav hospodářského cyklu, rozumí se růst reálného hrubého domácího produktu a kladný růst i v ekonomických oblastech výše zmíněných - zaměstnanost, míra investic, zisky společností. V období příznivé hospodářské situace existuje ve společnosti snaha ukládat dosažené zisky a úspory, čímž se vytváří půda pro jiné druhy podvodů.

Nepříznivá ekonomická situace neplatí pouze v komplexním měřítku, tytéž faktory můžeme pozorovat i na nižších úrovních, z hlediska daného segmentu v odvětví, na úrovni jednoho podniku nebo na nejzákladnější úrovni pachatele jednotlivce.

¹⁴ Baloun, V., 1999.

2.4.2 Organizačně technické příčiny

Mezery v legislativě

Právní mezery v legislativě začaly vznikat v období privatizace v devadesátých letech, v období politických změn a změn vlastnictví. Hluboké změny probíhaly tak rychle, že legislativa na ně nestačila dostatečně rychle zareagovat, začal vznikat chaos a právní řád se stal v této oblasti nepřehledným. Metodou úpravy zákonů byla tzv. metoda pokusu a omylu, kdy docházelo k opakovaným úpravám, pozměňování a doplňování již jednou přijatých zákonů, tento legislativní zmatek měl také dopad na použití jednotlivých zákonů v praxi.

Nedostatečný legislativní rámec umožňuje zneužití prostředků hospodářského života a také potencionální pachatelé hospodářské kriminality nabývají pocitu, že jimi zamýšlené protiprávní jednání nedosahuje vysokého stupně společenské nebezpečnosti a zároveň riziko jejich odhalení není příliš velké. Nehledě na obtížnost dokazování jejich trestného činu, hodnocení důkazů a následné potrestání.

Vymahatelnost práva

V demokratickém právním státu je státní moc omezena a podřízena právu. Předpokladem pro správné fungování státu je zajištění právních jistot, nezměnitelnost právního řádu a obzvláště právní jednoznačnost a vymahatelnost.

Zajištění řádné vymahatelnosti práva lze dosáhnout pouze propracovanou a efektivní legislativou bez právních kliček a mezer, aby bylo dosaženo úspěšného vymožení nároků. Naopak velké množství nových právních úprav, přijatých zákonů a častých novelizací vedou legislativu k nekonceptnosti, legislativnímu zmatku a vysoké míře byrokracie.

Tyto faktory pak způsobují při soudních procesech časové průtahy a u orgánů činných v trestním řízení špatnou spolupráci. Nedostatky nalezneme také například u samotné Policie ČR, která svým technickým vybavením a přidělenými finančními prostředky nemůže konkurovat pachatelům, dopouštějících se některých hospodářských trestných činů. Problémem v právních úpravách je také povinnost policie zachovat mlčenlivost ve prospěch vyšetřovaných či odsouzených osob. Policisté bývají často při vyšetřování pod nátlakem ze strany médií, společnosti nebo samotných pachatelů.

Personální oblast

Kriminogenním faktorem v personální oblasti jsou profesionální a etické nároky na osoby, které jsou postaveny do vysokých funkcí hospodářského života nebo jej ze svého postu kontrolují. V období transformace ekonomiky je nepříznivým faktorem i skutečnost, že funkce a místa jsou obsazovány lidmi z předtransformačního období, kteří se dokázali adaptovat na změněné podmínky a při získávání vlivu a majetku plně využívat i nelegálně své kontakty z dřívějšího totalitního režimu.¹⁵

V polistopadovém období dochází k situacím, kdy osoby odsouzené za hospodářskou trestnou činnost, jsou opět postaveny do vysokých funkcí hospodářského života, a to z důvodu neumožnění komplexní realizace personální politiky.

2.4.3 Sociálně kulturní příčiny

Nízké právní vědomí

Právní vědomí se ve společnosti označuje jako všeobecná znalost o právu. Vždy existuje nějaká představa, co je a není správné, čím více se tato představa přibližuje platnému právu, tím více je právo dodržováno.

Pokud je právní úprava nejasná, nepřehledná až složitá, občané ztrácí právní vědomí a jeho pochopení se stává komplikovanějším. V naprosté většině případů však neznalost zákona občana neomlouvá.

V oblasti hospodářské kriminality tento problémový faktor nalézáme často u podnikatelských subjektů. Podnikání a další s ním související činnosti se opírají o řadu právních předpisů a jejich neznalost může podnikatele přivést až k neúmyslnému protiprávnímu jednání, nejčastějším případem jsou to trestné činy daňového charakteru, kdy podnikatel řádně nesplní svou daňovou oznamovací povinnost, neodvede příslušnou daň správci daně nebo nezaplatí pojistné na sociální zabezpečení.

¹⁵ Kuchta, J., 2007.

Morálka ve společnosti

Morálka je souhrn společensky uznávaných pravidel a norem zdvořilostních i etických. Vyjadřuje hodnotový žebříček morálních zásad, které vnímáme již od útlého věku a postupně si jej osvojujeme, jeho správné chápání ovlivňuje společenskou situaci jako celku. Vysoká míra morálky je základem pro odbourávání kriminality, a to nejen hospodářské, ale i kriminality celkové.

Společnost se v některých případech staví k hospodářské kriminalitě s vysokou mírou tolerance, tento fakt není dán špatnými morálními zásadami, ale skutečností, že většina hospodářských trestných činů nevykazuje známky násilí, nevyvolává obranné reakce obětí, které jsou často skryty. Růst trestné činnosti je navíc způsoben přesvědčením veřejnosti, že se tato forma obohacování vyplácí, odhalení pachatele je obtížné a soudní řízení mohou být zdloouvavá.

Problémem je také nedůvěra společnosti v orgány činné v trestním řízení, justice, policie atd., důvodem je vysoké ekonomické, politické nebo společenské postavení některých pachatelů. Společnost si myslí, že orgány často projevují shovívavější přístup, například způsobují průtahy v řízení, nevyužívají všech zákonných možností nebo tresty, které pachatelům ukládají jsou vnímány jako nízké.

Tyto faktory způsobují, že společnost může považovat hospodářskou kriminalitu za jakousi samozřejmost a morální zásady jednotlivce mohou být narušeny. Podobný stav je u korupce, kdy ji spousta lidí nepovažuje za závažný problém, některými je považována za samozřejmost, jinými až za nutnost.

U pachatelů je možné pozorovat i nízkou úroveň mravního vědomí, která částečně přechází z dřívějšího období, kdy totalitní režim účelově překračoval i své vlastní zákony, a nevypěstoval v občanech morální zábrany („kdo nekrade, okrádá rodinu.“)¹⁶

¹⁶ Kuchta, J., 2007.

Sociální faktory

Základními sociálními faktory, které se podílejí na vzniku hospodářské kriminality je nezaměstnanost, chudoba a nedostatečná sociální péče. Tyto faktory mají spíše podpůrný charakter vznikající hospodářské kriminality, zpravidla jsou spojena s trestnými činy lehčího charakteru.

V případě nezaměstnanosti, zde máme na mysli, nezaměstnanost dlouhodobou. Dlouhodobá nezaměstnanost je především sociálním problémem, s nimiž bojují aktivní nástroje sociální politiky. Dlouhodobě nezaměstnaní mají dostatek nevyužitého volného času, většina z nich spadá do kategorie osob s existencionálními problémy, nezaměstnaní nemají dostatek finančních prostředků, mohou se cítit nedostatečně seberealizovaní, obzvláště pak muži mívají pocit selhání jako živitele rodiny. Tyto okolnosti mohou působit na potencionálního pachatele při spáchání trestného činu.

Chudoba je vnímána jako globální problém, proti kterému je třeba aktivně bojovat a zamezit jejímu šíření. Rozšířeným měřením chudoby je hranice vyjadřující minimální výši příjmu, který uspokojuje základní životní potřeby, potřebu zajištění obživy a obydlí.¹⁷ Pokud pachatel spadá do kategorie osob, kteří jsou na hranici minimálního příjmu, snadno může spáchat trestný čin vedoucí ke svému znovuobohacení.

Sociální péče je nástrojem sociální ochrany před nepříznivou sociální situací, spočívající v nedostatku příjmu, neschopnosti zabezpečit své potřeby či potřeby rodiny. Jde o aktivní sociální politiku státu, která se snaží za pomoci dávek a služeb snížit nerovnosti ve společnosti, zamezit přílišné majetkové polarizaci společnosti nebo poskytnout motivaci ke znovuzískání zaměstnání.

V některých lokalitách je výskyt těchto tří faktorů vyšší než v jiných oblastech. Koncentrace nezaměstnaných, ohrožených příjmovou chudobou a sociálním vyloučením do určité lokality může mít vliv na zvyšování celkové kriminality. V České republice jsou to především kraje Moravskoslezský, Olomoucký, Ústecký, Liberecký a Karlovarský.

¹⁷ Reid, L., 2003.

3 Sociálně vyloučené oblasti

Sociálně vyloučenou lokalitou se rozumí vymezené území obývané osobami, které jsou sociálně vyloučené nebo balancují na hranici sociálního vyloučení.

Nepříznivá sociální situace označuje různé životní situace, do kterých se osoba může dostat, ať už vlastním přičiněním či nikoliv. Za této situace je narušena schopnost osoby uspokojovat základní životní potřeby, žít v běžném prostředí a způsobem života, který společnost označuje za přiměřený či obvyklý. Tento problém osoba nemůže sama vyřešit nebo má sníženou schopnost, aby se situaci dokázala sama postavit, např. z důvodu vysokého věku, špatného zdravotního stavu, sociálně znevýhodňujícího prostředí apod. Důsledkem této situace je sociální vyloučení.¹⁸

Demografické informační centrum provedlo v roce 2011 analýzu¹⁹ podle které rozlišují sociální exkluzi ekonomickou, kde dochází k uzavření přístupu na primární a sekundární trh práce, jehož důsledkem je nezaměstnanost. Prostorovou exkluzi, kdy se osoby se stejným sociálním statutem shlukují na vymezeném území a nízká úroveň vzdělání a špatný přístup ke znalostem celých skupin osob s odlišnou povahou chápání podněcuje kulturní exkluzi.

Pro kvalifikaci lokality na lokalitu sociálně vyloučenou lze využít tzv. vnější indikátory sociálně vyloučených oblastí, které sledují vývoj trhu práce, míry nezaměstnanosti, uplatnění na trhu práce, vzdělanostní úroveň obyvatelstva a míru zadlužování obyvatel.

Vnitřní indikátory sociálně vyloučených oblastí mapují lokality, kde jsou nejvíce nárokovány dávky ze sociálního zabezpečení, příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Pobírání těchto dávek hmotné nouze lze chápat jako důsledek celkové špatné životní situace jedince.

¹⁸ EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND: ESFCR: *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR* [online]. [4.4.2018] Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/analiza_socialne_vyloucenych_lokalit_gac.pdf

¹⁹ EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND. ESFCR: *Situační analýzy v lokalitách vybraných v roce 2011* [online]. [27.3.2018] Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/databaze-klicovych-dokumentu-analyza-svl-v-cr/-/dokument/793558>

3.1 Vnější indikátory sociálně vyloučených oblastí

3.1.1 Trh práce

V širším pojetí se sociálně vyloučená lokalita vyznačuje sociálními faktory jako je vyšší míra nezaměstnanosti, větší koncentrace osob dlouhodobě nezaměstnaných. Problémem na trhu práce v daných lokalitách je také nedostatek pracovních možností, stávající pracovní místa jsou špatně platově ohodnocená a málo kvalifikovaná, z toho vyplývá nepříznivá finanční situace jednotlivců a celých rodin, které se stávají závislejší na příjmech ze systému sociálního zabezpečení. Průměrná hrubá měsíční mzda v České republice činí 25 181 Kč, čistá měsíční mzda pak 19 410 Kč. V krajích s největším počtem identifikovaných sociálně vyloučených oblastí se platové ohodnocení pohybuje daleko pod touto mírou.

V kraji Karlovarském je největší podíl osob pobírající čistou mzdu ve výši 10 – 12 000 Kč je 24,3 % osob ve srovnání s ČR. Kraj Ústecký a Moravskoslezský má největší podíl osob pobírající mzdu do 6 000 Kč, Ústecký 12,5 % a Moravskoslezský 11,6 % pro srovnání například s krajem Středočeským a Vysočinou, kde se hodnota pohybuje okolo 3,8 % osob.

Podíl nezaměstnaných v nejproblémovějších oblastech se pohybuje okolo 80 % - 85 %, největší podíl je v romských lokalitách a ve venkovských lokalitách, kde je nedostatek pracovních příležitostí. Dle analýz sociálně vyloučená osoba, která získá pracovní místo si jej udrží většinou krátkodobě a také místo není dobře platově ohodnoceno. Největší podíl nezaměstnaných osob ve věku 15 - 64 let je v kraji Moravskoslezském 5,86 %, v kraji Ústeckém 5,54 % a v kraji Olomouckém 4,59 %.

3.1.2 Vzdělanostní úroveň

Lokality se stávají problémovějšími i v systému vzdělávání, v lokalitách je celkově nižší úroveň vzdělanosti, některé děti do 15 let věku mají problém s povinnou školní docházkou a často nedokončí ani základní vzdělání.

Průměrně 7,5 z deseti obyvatel v produktivním věku sociálně vyloučené lokality má dosažení základního vzdělání. Hodnota má klesající trend, děti nové generace mají v průměru horší vzdělání než generace jejich rodičů. Čím více je lokalita obydlena romskými obyvateli, tím nižší úroveň vzdělání zde obyvatelé mají.

V sociálně vyloučených lokalitách jsou základní školy téměř etnicky homogenní, totéž platí i u preprimárního vzdělávání, avšak celkem až 60 % romských rodičů se snaží umístit své děti do mateřské školy mimo postiženou lokalitu.

3.1.3 Zadluženost

Nižší vzdělanostní úroveň obyvatel a obtížné uplatnění na trhu práce vede k vzrůstající zadluženosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Občané využívají bankovní i nebankovní instituce k získání peněžních prostředků, přičemž se nejedná o půjčky spojené s bydlením nebo ke koupi vozidla, ale nejčastěji k překlenutí nějakého období nebo k chvilkovému peněžnímu opojení.

Vysoká míra zadluženosti se podle místních expertů vyskytovala téměř v 90 procentech zkoumaných sociálně vyloučených lokalit. Podle výsledků dotazníkového šetření mezi více než 1200 příjemci doplatku na bydlení žijícími na ubytovnách v různých krajích ČR, který v roce 2014 realizovala společnost Deloitte, 48 procent respondentů má nějaké dluhy, přičemž zhruba 40 procent z nich neví přesně jaké, a více než 40 procent ze zadlužených respondentů své dluhy nesplácí.²⁰

Z důvodu nesplácení se osoba po několika výzvách ze strany věřitele dostává do exekučních řízení, kdy je vyzvána svůj dluh bezodkladně uhradit. Nejvyššího výsledku dosahuje Ústecký kraj, kde podíl osob v exekuci dosahuje 18,08 % až s pěti vydanými exekucemi na jednu osobu. Druhým v pořadí je kraj Karlovarský 17,45 % osob v exekuci, Liberecký kraj 12,13 % a kraj Moravskoslezský 10,87 %. Přičemž průměrně 14 případů exekucí ze 100 tvoří mladí obyvatelé ve věku 18 – 29 let. Nejlepšího výsledku dosahují kraje Vysočina a Zlínský kraj a to okolo 5,7% osob v exekuci.

²⁰ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. Deloitte (2014). *Analýza socioekonomické situace příjemců sociálních dávek na ubytovnách* [online]. [27.3.2018] Dostupné z: https://www.hatefree.cz/images/blog/lichva/Vyzkum_lichva_ASZ_2016.pdf

3.1.4 Kriminalita

V horším případě vedou tyto faktory k páchání trestné činnosti pro vlastní obohacení. Trestné činy hospodářské jsou zastoupeny především majetkovou trestnou činností, případně úvěrovými podvody. V některých lokalitách místní aktéři uváděli i lichvu.²¹

Další zaznamenané trestné činy jsou spíše násilného charakteru, výjimkou nejsou ani drogové dealerství a samotná výroba drogy, přestupky v oblasti veřejného pořádku a nevykonávání alternativních trestů. V případě alternativních trestů pachatelé nenastupují k výkonu trestu do vězení, ale je jim udělena jiná alternativa trestu, která mu ukládá jiné povinnosti a omezení např. domácí vězení, obecně prospěšné práce a podobně.

3.2 Vnitřní indikátory sociálně vyloučených oblastí

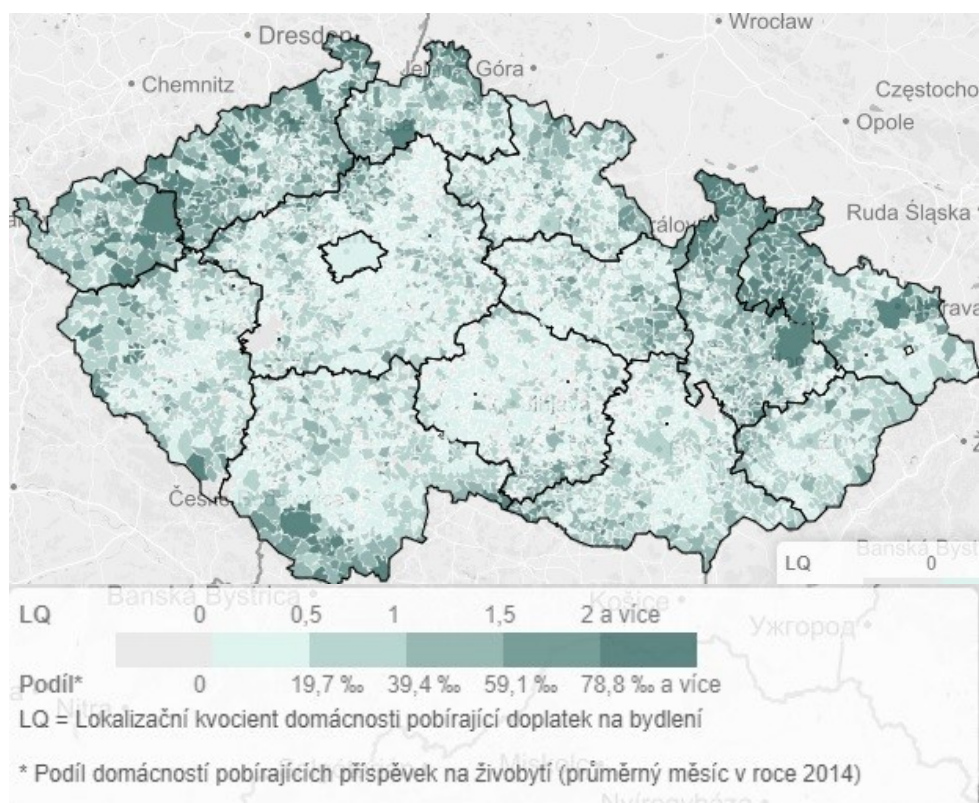
3.2.2 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je dávkou hmotné nouze, která má zajistit základní životní potřeby sociálně vyloučené osoby, můžeme jej tedy chápat jako ukazatel míry výskytu sociálně slabých občanů. Příspěvek je forma finanční pomoci sociálního zabezpečení, která řeší nedostatečný příjem posuzované osoby. Nárok na dávku vzniká, pokud po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (do 30 %, 35 % příjmu osoby) nestačí příjem této osoby na zajištění živobytí. Výše dávky se stanoví právě jako rozdíl mezi živobytím a příjmem posuzované osoby.

²¹ ESF: Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR.

Obr. 3.1

Príspevek na živobytí v roce 2014

Zdroj: Evropský sociální fond, analýza (vlastní zpracování).

Výsledná data v mapě jsou generována podle lokalizačního kvocientu, který vztahuje podíl hodnoty územních jednotek na průměrné hodnoty celé České republiky. Konečné hodnoty jsou počítány na základě vzorce $LQ_i = R_i/R$, kde R_i je podíl domácností pobírajících příspěvek na živobytí na územní jednotce a R je relativní hodnota podílu domácností pobírající příspěvek na živobytí na celém území České republiky. Ukazatel osob pobírající dávku hmotné nouze nejvíce vykazují kraje Karlovarský, Ústecký, Olomoucký a Moravskoslezský.

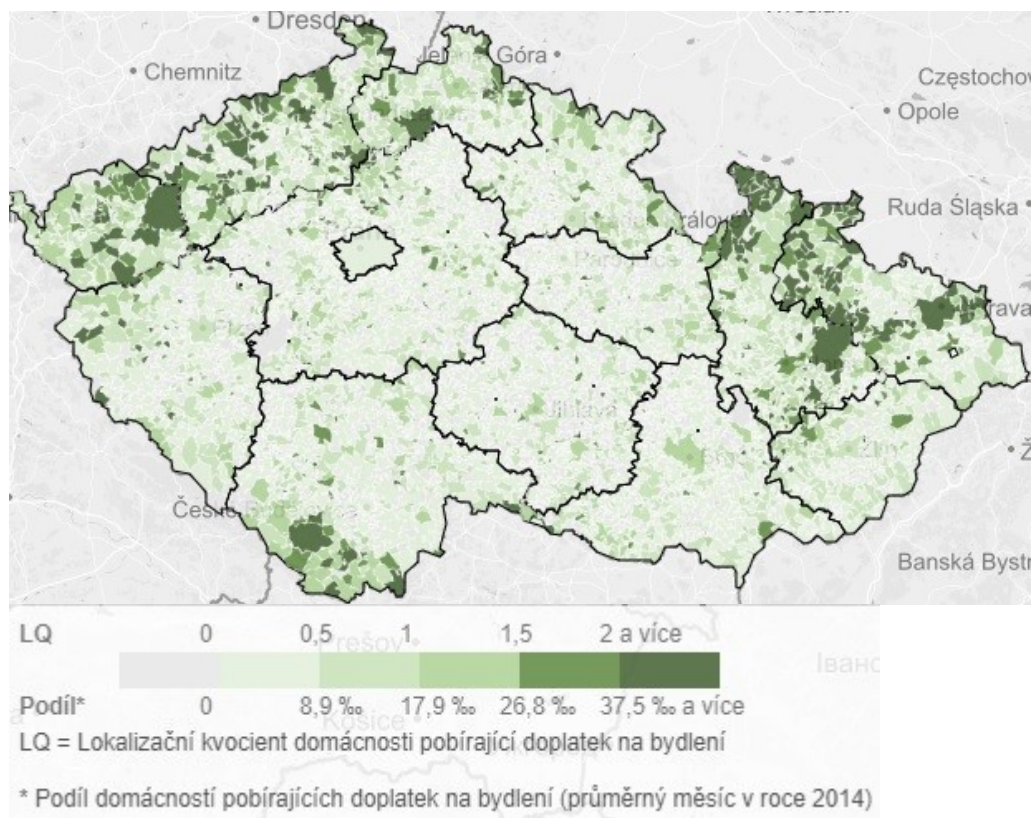
3.2.2. Doplatek na bydlení

Další dávkou hmotné nouze v systému sociálního zabezpečení je doplatek na bydlení. Tato dávka pomáhá pobírajícímu uhradit nutné náklady spojené s bydlením. Doplatek na bydlení navazuje na dávku příspěvku na živobytí, doplatek získává žadatel až poté co je mu přiznán nárok na příspěvek na živobytí, popřípadě se z jeho nároku vychází při posuzování příjmu

společně posuzovaných osob v domácnosti. Obě dávky mají zajistit dostatečný příjem pro úhradu nákladů spojených se základními životními potřebami.²²

Obr 3.2

Doplatek na bydlení 2014

Zdroj: Zdroj: Evropský sociální fond, analýza (vlastní zpracování).

3.2.3 Shrnutí výsledků

Z hlediska vnitřních indikátorů vyplacených dávek lze považovat za nejproblémovější oblasti Slezské Pavlovice v okrese Bruntál, kde podíl domácností pobírající příspěvek na živobytí je 25,7 %, Rokle v okrese Chomutov s 23,4 % a Olbramov v okrese Tachov s 21,7 % pobírajících dávku hmotné nouze.

²² EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND: ESFCR: *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR* [online]. [4.4.2018] Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/analýza_socialne_vyloucenyh_lokalit_gac.pdf

Doplatek na bydlení je nejvíce rozšířen také v oblasti Slezské Pavlovice v okrese Bruntál, kde jej pobírá 7,7 % občanů, druhé nejvyšší hodnoty vykazuje také oblast Rokle v okrese Chomutov 7,5 %, tyto dvě oblasti jsou na žebříčku počtu vyplacených dávek příspěvku na živobytí a doplatku na bydlení nejvýše.

Není však vždy pravidlem, že pobírání jedné dávky nárokuje druhou. Velké rozdíly nalezneme například v obci Osoblaha v okrese Bruntál, kde podíl domácností pobírající příspěvek na živobytí je 14,9 %, ale doplatek na bydlení 4,8 % domácností. V okrese Chomutov v obci Kryštofovy Hamry pobírá příspěvek na živobytí 11,6 % domácností, doplatek na bydlení 3,7 % domácností. V obci Medonosy v okrese Mělník pobírá dávku příspěvku na živobytí 11,2 % domácností, doplatek na bydlení 4,3 % domácností.²³

3.3 Identifikace sociálně vyloučených oblastí

Sociálně vyloučená oblast se definuje jako oblast s nejvyšší koncentrací sociálně vyloučených osob. V České republice se počet obyvatel sociálně vyloučených a osob blížící se sociálnímu vyloučení pohybuje mezi 95 000 až 115 000.

Osoby sociálně vyloučené se přesouvají do odlehlých částí obcí a nekonztrují se už pouze do měst. Věková struktura obyvatel činí do 15 let 43 %, 16–60 let 53 %, nad 60 let 7 %.

Dle vnitřních a vnějších indikátorů můžeme označit za sociálně slabé regiony Ústecký, Moravskoslezský a Karlovarský kraj.

²³ EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND: ESFCR: *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR* [online]. [4.4.2018]
Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/analyza_socialne_vyloucenych_lokalit_gac.pdf

Tab. 3.1

Výskyt sociálně vyloučených obyvatel v jednotlivých krajích

Kraj	Průměrný počet sociálně vyloučených obyvatel	Celkový počet obyvatel	Hrubý podíl sociálně vyloučených obyvatel v %
Hl. město Praha	6800	1 286 399	0,52 %
Jihočeský	2200	637 460	0,34 %
Jihomoravský	1700	1 169 788	0,14 %
Karlovarský	7300	310 245	2,35 %
Královéhradecký	2700	555 683	0,48 %
Liberecký	3700	439 262	0,84 %
Moravskoslezský	22800	1 236 028	1,84 %
Olomoucký	3900	639 946	0,60 %
Pardubický	1900	505 285	0,37 %
Plzeňský	2500	574 694	0,43 %
Středočeský	6300	1 274 633	0,49 %
Ústecký	42000	830 371	5,05 %
Vysočina	1200	512 727	0,23 %
Zlínský	1900	590 459	0,32 %

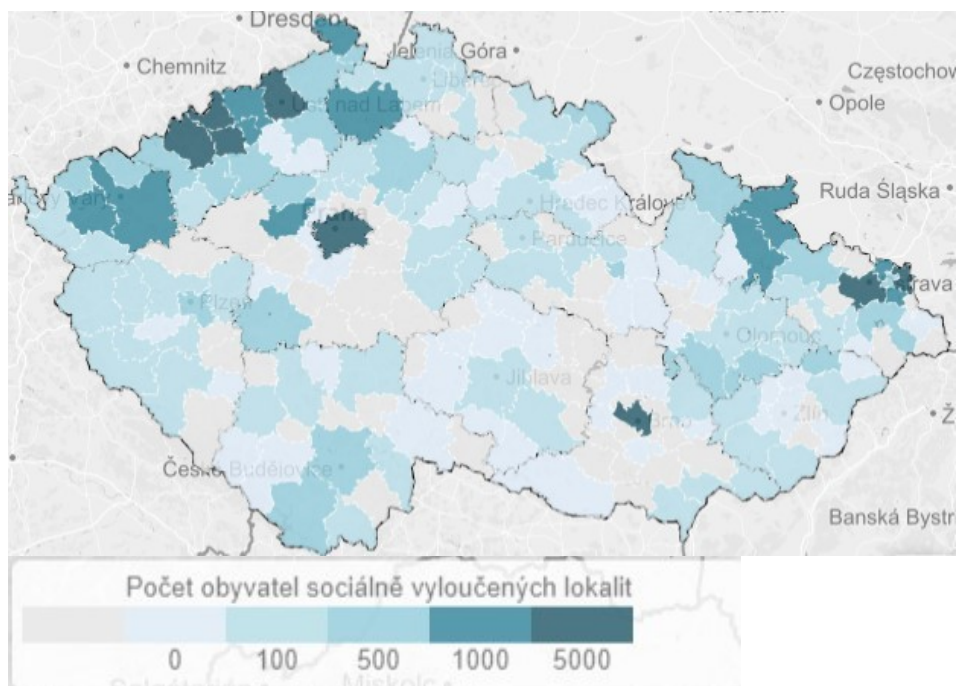
Zdroj: Evropský sociální fond, analýza 2015 (vlastní zpracování).

Dle statistiky nejvyšší hodnota hrubého podílu počtu sociálně vyloučených obyvatel je v Ústeckém kraji 5,05 %, následuje kraj Karlovarský s 2,35 % vyloučených, kraj Moravskoslezský 1,84 % a kraj Olomoucký 0,60 %. Nejnižší podíl sociálně vyloučených obyvatel na celkové obyvatel je v Jihomoravském kraji 0,14 %, na Vysočině 0,23 % a ve Zlínském kraji 0,32 %.

Hodnoty, které se přibližují polovině procentního bodu nebo jej přesahují jsou vnímány jako oblasti s větším výskytem sociálně vyloučených obyvatel.

Obr. 3.3

Počet sociálně vyloučených obyvatel v ČR

Zdroj: Evropský sociální fond, analýza 2015 (vlastní zpracování).

V mapě jsou zobrazeny obce s rozšířenou působností podle počtu obyvatel vykazujících znaky sociálního vyloučení. Nejvyšší koncentrace sociálně vyloučených je v Ústeckém kraji obec Ústí nad Labem, Chomutov, Most a Litvínov. V kraji Moravskoslezském obec Karviná, Ostrava, Bruntál a Jeseník.

4 Analýza hospodářské kriminality v sociálně vyloučených oblastech

Komparace bude prováděna na vyšší úrovni územně správního členění, tj. na úrovni obcí s rozšířenou působností, aby vykazovací hodnoty bylo možné efektivně srovnávat.

Pro další srovnávání je důležité správné územní vymezení sociálně vyloučených lokalit v krajích, dříve publikované analýzy Evropského sociálního fondu se zaměřují na oblasti, ve kterých je shluk největšího počtu obyvatel, kteří vykazují vnitřní a vnější indikátory sociálního vyloučení.

4.1 Moravskoslezský kraj

Moravskoslezský kraj má 22 obcí s rozšířenou působností, největší počet sociálně vyloučených obyvatel se nalézá v obcích Ostrava, Karviná a Havířov, naopak nejnižší počet sociálně vyloučených obyvatel je v obcích Frenštát, Třinec a Rýmařov. Pro další srovnávání hospodářské kriminality a prokázání závislosti mezi sociálním vyloučením a tímto typem kriminality jsou vybrány dvě obce s největším počtem obyvatel vykazující znaky sociálního vyloučení, a to ORP Ostrava a ORP Karviná.

Tab. 4.1

Výskyt sociálně vyloučených obyvatel v obcích s rozšířenou působností

Kraj	Průměrný počet sociálně vyloučených obyvatel	Celkový počet obyvatel	Hrubý podíl sociálně vyloučených obyvatel v %
Ostrava	7800	324311	2,4
Karviná	5100	66569	7,6
Havířov	3000	89271	3,36

Zdroj: Evropský sociální fond, Regionální informační servis. (vlastní zpracování).

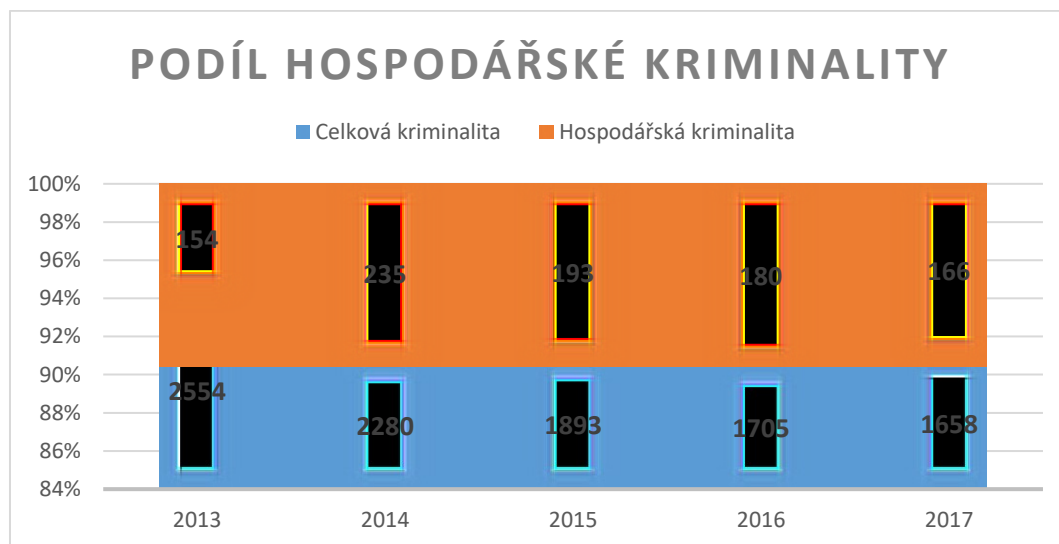
Z tabulky vyplývá, že největší kumulace sociálně vyloučených obyvatel se nachází v ORP Karviná, hrubý podíl sociálně vyloučených obyvatel je zde 7,6 %, další je Havířov 3,36 %, následuje Ostrava 2,4 % sociálně vyloučených obyvatel. Nejnižší výsledky ORP, ve kterých se nachází alespoň jedna sociálně vyloučená lokalita, jsou Rýmařov 0,3 % sociálně vyloučených, ORP Frenštát 0,25 % sociálně vyloučených.

4.1.1 ORP Karviná

V obci s rozšířenou působností Karviná je nejvyšší počet sociálně vyloučených obyvatel na SVL lokalitu, hrubý podíl sociálně vyloučených je 7,6 % obyvatel. Žije zde zhruba 5100 sociálně vyloučených obyvatel na 66 569 obyvatel.²⁴

Graf 4.1

Podíl hospodářské kriminality na celkovou kriminalitu ORP Karviná

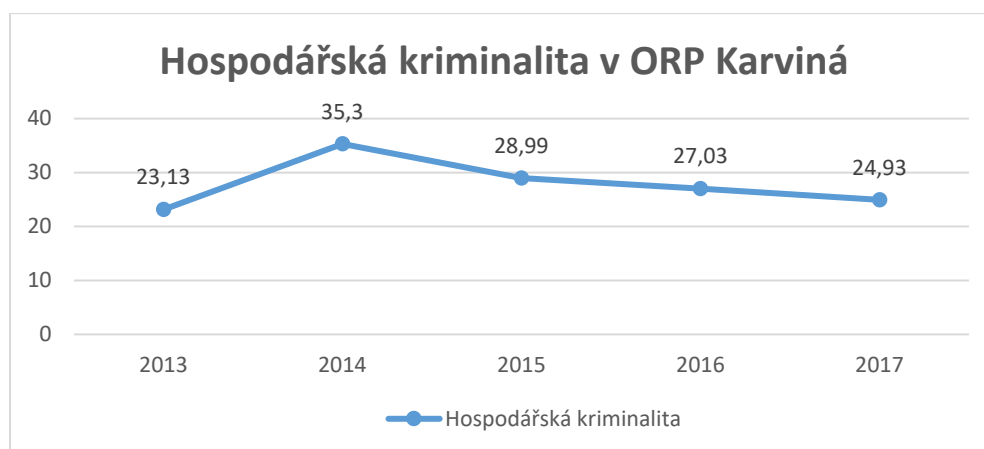
Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Podíl hospodářské kriminality na celkovou kriminalitu se pohybuje okolo 10 %, v roce 2013 hospodářská kriminalita činila 6,02 % z celkové kriminality, v roce 2014 pak 10,30 %, v roce 2015 10,19 %, v roce 2016 činil podíl hospodářské kriminality 10,55 % a v posledním sledovaném roce 2017 pak 10,01 %.

²⁴ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Popis sociálně vyloučených lokalit v regionu Ostravska* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/vyzkum-mapuje-socialne-vyloucene-lokality-v-regionu-ostravska>

Graf 4.2

Vývoj hospodářské kriminality v průběhu let (index kriminality) ORP Karviná

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Hospodářská kriminalita v ORP Karviná má v průběhu let povětšinou srovnatelné hodnoty, výjimku tvoří zaznamenaný vzestup v roce 2014, kdy index kriminality vzrostl až na 35,3 oproti předchozímu roku 23,13 indexu. V dalších letech hospodářská kriminalita mírně klesá.

Trestné činy proti majetku

Zvláštní část trestního zákona rozděluje trestné činy hospodářské kriminality na trestné činy proti majetku a trestné činy hospodářské. Majetkové trestné činy se podle Chmelíka²⁵ dělí do tří skupin podle charakterového významu činu, např. obohacení na úkor cizího majetku, úmyslné poškozování cizího majetku nebo kořistění z činnosti jiné osoby, více viz. kap. 2.3.2.

Tab. 4.2

Trestné činy proti majetku ORP Karviná

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality
2013	96	62,33	14,42
2014	168	71,48	25,23
2015	114	67,45	17,12
2016	102	52,84	15,32
2017	89	53,61	13,36

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

²⁵ Chmelík, J., 2015.

V ORP Karviná bylo zaznamenáno nejvíce trestných činů majetkových v roce 2014, kdy jejich počet dosáhl 168 TČ, oproti předchozímu roku tedy významný nárůst kriminality v této oblasti. Největší podíl trestných činů majetkových na hospodářské kriminalitě byl také v roce 2014 a to 71,48 %. V následujících letech majetkové trestné činy vykazují spíše klesající trend. Nejvyskytovanějšími trestnými činy jsou podvod, úvěrový podvod a zpronevěra. Nejméně vyskytovanými jsou pak zvýhodňování věřitele, pletichy v insolvenčním řízení a dotační podvody.

Tab. 4.3

Nejčastější trestné činy proti majetku ORP Karviná

Rok	Podvod	Úvěrový podvod	Zpronevěra
2013	43	37	6
2014	51	90	6
2015	61	36	10
2016	52	15	12
2017	42	22	9

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Tyto trestné činy se nejvíce podílejí na výsledných hodnotách hospodářské kriminality majetkových trestných činů. V letech 2013 – 2015 se tyto trestné činy podílely na majetkových hospodářských činech zhruba až z 90 %, posledních dvou letech míra klesla na 80 % podíl. Tyto sledované trestné činy se vyznačují obohacením na úkor cizího majetku.

Trestné činy hospodářské

Hospodářské trestné činy se ve zvláštní části trestního zákoníku člení na čtyři díly, trestné činy proti měně a platebním prostředkům, trestné činy daňové, poplatkové a devizové, trestné činy proti pravidlům tržní ekonomiky a trestné činy proti průmyslovým a autorským právům, více viz. kap. 2.3.3.

Tab. 4.4

Trestné činy hospodářské ORP Karviná

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality
2013	58	37,67	8,71
2014	67	28,52	10,06
2015	55	32,55	8,26
2016	91	47,16	13,67
2017	77	46,39	11,56

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Nejhorší situace hospodářských trestných činů byla v roce 2016, kdy se jejich počet rapidně zvýšil oproti předchozímu roku z 55 na 91 TČ, kdy i index kriminality byl na 13,67. Nejmenší podíl sledovaných trestných činů na hospodářské kriminalitě byl v roce 2014, a to 28,52 %, nejnižší index kriminality hospodářských trestných činů byl v roce 2015 a to 8,26.

Nejvyskytovanějšími trestnými činy jsou padělání a pozměňování peněz, krácení daně, neoprávněné držení platebního prostředku. Nejméně vyskytovanými trestnými činy jsou pak poškozování spotřebitele, neoprávněné podnikání, padělání a pozměňování známek, kolků a nálepek.

Tab. 4.5

Nejčastější trestné činy hospodářské ORP Karviná

Rok	Padělání a pozměňování peněz	Neoprávněné držení platebního prostředku	Krácení daně
2013	3	44	2
2014	7	47	3
2015	3	44	4
2016	14	37	15
2017	9	40	12

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

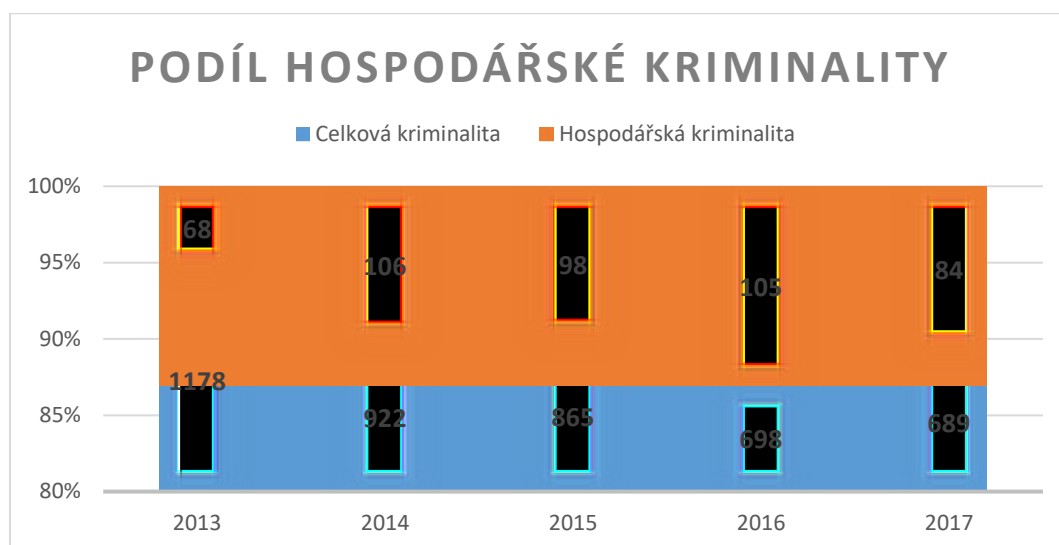
Tyto trestné činy se nejvíce podílejí na výsledcích hospodářských trestných činů, z toho trestný čin Neoprávněné držení platebního prostředku až rapidně. Sledované trestné činy činí zhruba 80 % všech trestných činů hospodářských v oblasti ORP Karviná.

4.1.2 ORP Karviná - Sociálně vyloučená oblast Karviná 1

V obci s rozšířenou působností Karviná je největší koncentrace sociálně vyloučených obyvatel v Karviné 1. Nejproblémovějšími oblastmi jsou Nové město – městská čtvrť se zástavbou třípatrových cihlových domů ve vlastnictví dříve RPG Byty, s.r.o. a obce, další problémovou oblastí je okrajová městská část Karviná – Hranice a Karviná – Doly.²⁶ V této lokalitě žije zhruba 1800 sociálně vyloučených obyvatel na 22 200 obyvatel (8,1 %).

Graf 4.3

Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v Karviné 1

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Podíl hospodářské kriminality na kriminalitě celkovou je v Karviné 1 v roce 2013 5,45 %, v roce 2014 hodnota zaznamenala nárůst na 10,31 %, v roce 2015 10,17 %, v roce 2016 13,44 % hospodářské kriminality na celkovou a v roce 2017 10,86 %. Pozitivní jev je možno sledovat na klesající celkové kriminalitě každý rok zhruba o 100 trestných činů, netýká se to však hospodářské kriminality, která vykazuje poslední čtyři roky okolo sta trestných činů.

²⁶ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Popis sociálně vyloučených lokalit v regionu Ostravska* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/vyzkum-mapuje-socialne-vyloucene-lokality-v-regionu-ostravska>

Tab. 4.6

Hospodářská kriminalita v Karviné 1

Rok	ORP Karviná	SVL Karviná 1	Podíl v %
2013	154	68	44,15
2014	235	106	45,10
2015	193	98	50,77
2016	180	105	58,33
2017	166	84	50,60

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Trestné činy proti majetku

Tab. 4.7

Trestné činy proti majetku v Karviné 1

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality	Podíl na ORP Karviná (%)
2013	41	60,29	18,52	42,70
2014	70	66,03	31,62	41,66
2015	66	67,34	29,82	57,89
2016	64	60,95	28,91	62,74
2017	52	61,90	23,49	58,42

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V Karviné 1 je hospodářská kriminalita tvořena zhruba ze 60 % trestnými činy majetkovými. Index kriminality je vyšší než ve sledovaném ORP, v některých případech až dvojnásobně v roce 2016 index kriminality pro ORP Karviná dosahoval hodnoty 15,32, v Karviné 1 dosahuje 28,91. V roce 2015 dosahoval index kriminality pro ORP Karviná 17,12, pro Karvinou 1 29,82. Podíl trestných činů majetkových na ORP Karviná je nejvýznamnější v roce 2016, kdy trestné činy proti majetku byly páchany v 62,74 % v Karviné 1, v roce 2015 a 2017 se podíl pohyboval v průměru okolo 58 %. V posledních třech sledovaných letech byl zaznamenán význačný nárůst. Nejvíce páchané trestné činy proti majetku jsou také jako v ORP Karviná úvěrový podvod, podvod, zpronevěra.

Tab. 4.8

Nejčastější trestné činy proti majetku v Karviné I

Rok	Podvod	Úvěrový podvod	Zpronevěra
2013	19 (44%)	20 (54%)	3 (50%)
2014	28 (54%)	32 (35%)	2 (33%)
2015	30 (49%)	29 (80%)	2 (20%)
2016	41 (78%)	13 (86%)	6 (50%)
2017	26 (61%)	16 (72%)	6 (66%)

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V tabulce jsou uváděny reálné hodnoty v Karviné I a jejich procentuální podíl na celkových výsledcích obce s rozšířenou působností Karviná. Velká část podvodů a úvěrových podvodů je páčána právě v Karviné I, úvěrové podvody až z 80 %, nárůst úvěrových podvodů nastal až po roce 2015. Trestný čin podvod se podílel v roce 2016 na celkové hodnotě podvodů v obci až z 78 %.

Trestné činy hospodářské

Tab. 4.9

Trestné činy hospodářské v Karviné I

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality	Podíl na ORP Karviná (%)
2013	27	39,71	12,19	46,55
2014	36	33,97	16,26	53,73
2015	32	32,66	14,45	58,18
2016	41	39,05	18,52	45,05
2017	32	38,10	14,45	41,55

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Z tabulky vyplývá, že jsou páčány z větší části trestné činy majetkového charakteru, hospodářské trestné činy se na hospodářské kriminalitě podílejí jen zhruba z 35 %. Index kriminality se pohybuje okolo stejných hodnot jako index kriminality celého ORP s menšími odchylkami. Nejmenší rozdíl byl v roce 2017, kdy index kriminality v Karviné I byl vyšší o 2,89, naopak největší rozdíl byl v roce 2014, kdy v Karviné I byl index kriminality vyšší o 6,26.

Podíl trestných činů na celkových hospodářských trestných činech ORP Karviná byl nejvyšší v roce 2015, kdy dosahoval 58,18 %, nejnižší v roce 2017 41,55 %. Nejvíce páchané trestné činy hospodářské jsou také jako v ORP Karviná padělání a pozměňování peněz, krácení daně a neoprávněné držení platebního prostředku.

Tab. 4.10

Nejčastější trestné činy v Karviné I

Rok	Padělání a pozměňování peněz	Neoprávněné držení platebního prostředku	Krácení daně
2013	2 (66%)	20 (45%)	2 (100%)
2014	6 (85%)	24 (51%)	2 (66%)
2015	3 (100%)	26 (59%)	2 (50%)
2016	9 (64%)	19 (51%)	10 (66%)
2017	5 (55%)	14 (35%)	10 (83%)

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Z tabulky je patrné, že podstatná část trestného činu padělání a pozměňování peněz byla v roce 2014 a 2015 páchána právě na území s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel, a to až z 85 % a 100 %. Trestný čin neoprávněné držení platebního prostředku se pohybuje v průměru okolo 50 % na celkové hodnotě tohoto trestného činu na území ORP Karviná. Počet trestných činů krácení daně vzrostl v roce 2016, podílil se na celkových výsledcích ORP z 66 % a v roce 2017 z 83 %.

Shrnutí

Hospodářská kriminalita byla páchána na území Karviná I v roce 2016 z 58 %, zbylé sledované roky se pohybovala zhruba mezi 44 – 50%. V ORP Karviná a lokalitou s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel Karviná I můžeme pozorovat shodu v páchaných trestných činech. V trestných činech proti majetku jsou to podvod, úvěrový podvod a zpronevěra.

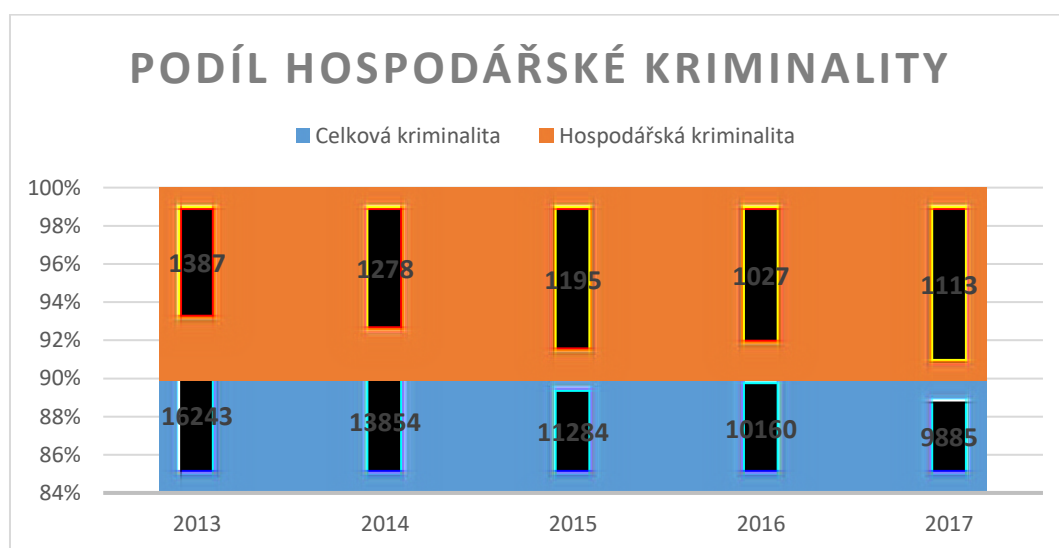
Největší procentuální podíl úvěrových podvodů v Karviné I byl spáchán v roce 2016, kdy se hodnoty pohybovali až k 86 % z celkových úvěrových podvodů. V trestných činech hospodářských jsou to krácení daně, padělání a pozměňování peněz a neoprávněné držení platebního prostředku.

4.1.3 ORP Ostrava

Ostrava je krajským městem moravskoslezského kraje, jako obec s rozšířenou působností má 324 311 obyvatel. Dle Evropského sociálního fondu se v Ostravě nachází 7800 sociálně vyloučených obyvatel, největší koncentrace sociálně vyloučených obyvatel se nachází v Ostravě – Přívoze, v Mariánských horách a ve Vítkovicích.²⁷

Graf 4.4

Podíl hospodářské kriminality na celkové kriminalitě v ORP Ostrava

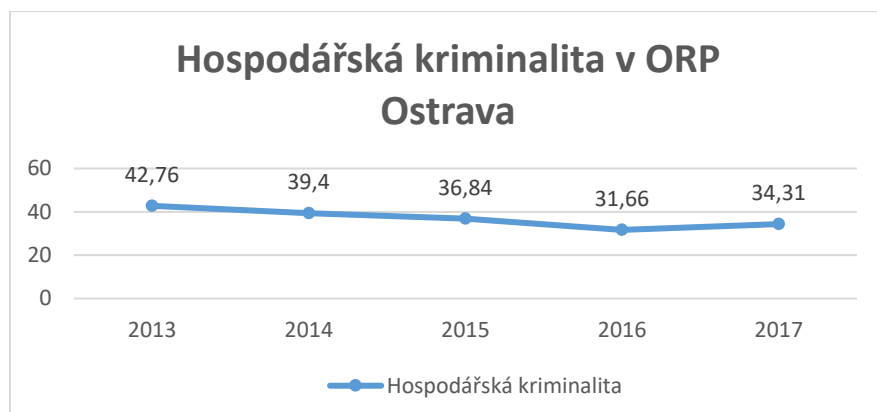
Zdroj: Mapa kriminality2018 (vlastní zpracování).

Hospodářská kriminalita na celkové kriminalitě tvoří zhruba 9 %, v roce 2013 tvořila 7,86 %, v roce 2014 8,44 %, v následujícím roce 2015 9,57 %, v roce 2016 tvořila hospodářská kriminalita 9,18 % z celkové kriminality a v posledním sledovaném roce 10,12 %. Pozitivním jevem je klesající celková kriminalita.

²⁷ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Popis sociálně vyloučených lokalit v regionu Ostravska* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/vyzkum-mapuje-socialne-vyloucene-lokality-v-regionu-ostravska>

Graf 4.5

Vývoj hospodářské kriminality v průběhu let (index kriminality)

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Dle indexu kriminality lze považovat hospodářskou kriminalitu za klesající, v roce 2013 činila HK 42,76 indexu krim., do roku 2016 klesla až na 31,66, mírný nárůst byl zaznamenán v roce 2017, kdy HK vzrostla na 34,31 indexu kriminality.

Trestné činy proti majetku

Tab. 4.11

Trestné činy proti majetku v ORP Ostrava

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality
2013	710	51,18	21,89
2014	608	47,57	18,74
2015	518	43,34	15,97
2016	503	48,97	15,50
2017	470	42,22	14,49

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Nejvíce trestných činů proti majetku bylo zaznamenáno v roce 2013 710 TČ, kdy i tyto trestné činy tvořili na hospodářské kriminalitě větší polovinu 51,18 % než hospodářské trestné činy. V průběhu let v ORP Ostrava se počet trestných činů proti majetku snižuje každým rokem, v roce 2017, bylo zaznamenáno 470 TČ proti majetku, a její podíl na HK byl 42,22 %.

Nejproblémovějšími trestnými skutky jsou jako u ORP Karviná trestný čin podvodu, úvěrového podvodu a zpronevěry.

Tab. 4.12

Nejčastější trestné činy proti majetku v ORP Ostrava

Rok	Podvod	Úvěrový podvod	Zpronevěra
2013	149	344	102
2014	134	212	71
2015	140	209	73
2016	166	165	57
2017	157	150	60

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Tyto trestné činy se podílejí na celkových výsledcích trestných činů proti majetku až z 80 %, trestný čin zpronevěry se daří postupem let snižovat v roce 2013, spácháno 102 zpronevěr, v roce 2017 o 40 TČ méně. Taktéž trestný čin úvěrového podvodu se podařilo během sledovaného období snížit o více než polovinu, jen trestný čin podvodu se stále vyskytuje ve stejných číslech.

Trestné činy hospodářské

Tab. 4.13

Trestné činy hospodářské v ORP Ostrava

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality
2013	677	48,82	20,87
2014	670	52,43	20,65
2015	677	56,66	20,87
2016	524	51,03	16,15
2017	643	57,78	19,82

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Trestné činy hospodářské tvoří více než polovinu hospodářské kriminality na posuzovaném území, tím se liší od ORP Karviná, kdy se více vyskytují trestné činy proti majetku. Největší podíl 56,66 %, byl v ORP Ostrava v roce 2015, kdy bylo spácháno 677 trestných činů. Trestné činy hospodářské na rozdíl od trestných činů proti majetku v průběhu let neklesají a nedaří se jejich výsledky ani průběžně snižovat. Nejčastějšími trestnými činy jsou padělání a pozměňování peněz, neoprávněné držení platebního prostředku a krácení daní.

Tab. 4.14

Nejčastější trestné činy hospodářské v ORP Ostrava

Rok	Padělání a pozměňování peněz	Neoprávněné držení platebního prostředku	Krácení daně
2013	31	534	48
2014	32	519	49
2015	45	528	34
2016	24	409	34
2017	46	450	48

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Trestný čin neoprávněné držení platebního prostředku tvoří až 80 % všech hospodářských trestných činů v ORP Ostrava, v roce 2013 bylo zjištěno 534 těchto trestných činů. Druhým nejčastějším trestným činem je krácení daní, které tvoří zhruba jen 7 % hospodářských trestných činů a trestný čin padělání a pozměňování peněz, který dosahuje zhruba také jen 6 % z hospodářských trestných činů.

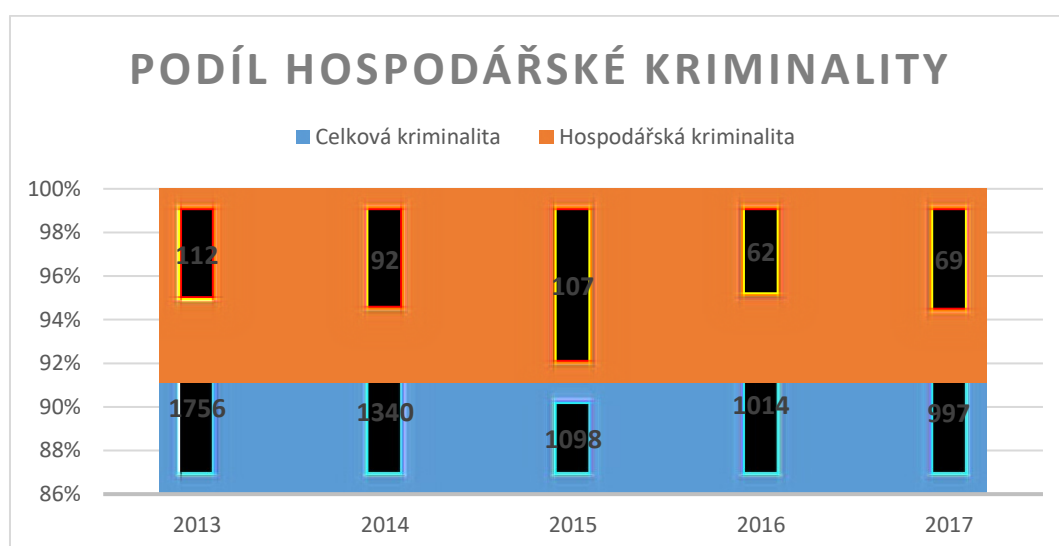
4.1.4 ORP Ostrava - Sociálně vyloučená oblast Přívoz

Dle analýz je Ostrava - Přívoz lokalitou s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel. V Ostravě – Přívoze žije cca 22 170 obyvatel, sociálně vyloučených je zde zhruba 1500 obyvatel (7 %). Míra nezaměstnanosti se zde pohybuje okolo 80 %. Vzdělanostní úroveň je velmi nízká, téměř 90 % občanů má nejvýše základní vzdělání.

Přívoz lze rozdělit prostřednictvím charakterů bytové zástavby, a především sítí frekventovaných ulic a železniční tratě do několika částí. Ve všech částech žijí sociálně vyloučené rodiny, přesto jejich hlavní kumulace je v oblasti za železniční tratí a ulicí Slovenskou tvořící pomyslnou hranici města.²⁸

Graf 4.6

Podíl hospodářské kriminality na celkovou kriminalitu v Přívoze

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Podíl hospodářské kriminality v SVL Přívoz je nízký, v roce 2013 byla páchána hospodářská kriminalita jen zhruba ze 6 % k poměru kriminality celkové, v roce 2014 6,42 %, největší podíl HK byl v roce 2015, kdy HK dosahovala téměř 9 % na celkovou kriminalitu. V roce 2016 dosahovala HK 5,76 %, a v roce 2017 6,47 %.

²⁸ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Popis sociálně vyloučených lokalit v regionu Ostravska* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/vyzkum-mapuje-socialne-vyloucene-lokality-v-regionu-ostravska>

Tab. 4.15

Hospodářská kriminalita v Přívoze

Rok	ORP Ostrava	SVL Přívoz	Podíl v %
2013	1387	112	8,07
2014	1278	92	7,19
2015	1195	107	8,95
2016	1027	62	6,03
2017	1113	69	6,19

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Tabulka ukazuje podíl spáchaných trestných činů v celém ORP Ostrava a v dané sociálně vyloučené lokalitě. Trestné činy hospodářské kriminality nejvíce činily v roce 2015 8,95 % v SVL Přívoz, nejmenší hodnoty dosahovaly v roce 2016, kdy na území SVL Přívoz bylo spácháno 6,03 % z celkových trestných činů HK na území ORP Ostrava.

Trestné činy proti majetku

Tab. 4.16

Trestné činy proti majetku v Přívoze

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality	Podíl na ORP Ostrava (%)
2013	59	52,67	26,61	8,30
2014	41	44,56	18,49	6,74
2015	48	44,85	21,65	9,26
2016	25	40,32	11,27	4,97
2017	21	30,43	9,47	4,46

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Trestné činy proti majetku dosahovaly v roce 2013 nejvyšších výsledků za pětileté sledované období 26,61 indexu kriminality o šest jednotek více než na celém území ORP Ostrava. Trestné činy proti majetku jsou páchany v menší míře než trestné činy hospodářské, a to v roce 2016 ze 40,32 % a v roce 2017 jen z 30,43 %. Podíl trestných činů na ORP činí v posledních dvou letech do 5 %.

Nejčastějšími trestnými činy jsou podvod, úvěrový podvod a zpronevěra stejně jako na celém území daného ORP. I když jsou to nejvíce vykytované trestné činy na území Přívozu, v rámci podílu na území ORP nedosahují takových hodnot jako v předešlém ORP Karviná, kdy hodnoty dosahovaly i více než 70 %.

Tab. 4.17

Nejčastější trestné činy v Přívoze

Rok	Podvod	Úvěrový podvod	Zpronevěra
2013	12 (8%)	33 (10%)	8 (8%)
2014	12 (9%)	11 (5%)	9 (13%)
2015	19 (13%)	7 (3%)	12 (16%)
2016	14 (8%)	3 (2%)	5 (9%)
2017	7 (4%)	2 (1%)	4 (7%)

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Největší podíl na trestném činu podvodu byl v roce 2015 s 19 trestnými činy, podíl činil 13 % podvodu na trestných činech podvodu v ORP. Trestný čin zpronevěry dosáhl 16 % podílu také v roce 2015. Nejmenší procentuální podíly jsou v roce 2017, a to 4 %, 1 % a 7 %.

Trestné činy hospodářské

Tab. 4.18

Trestné činy hospodářské v Přívoze

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality	Podíl na ORP Ostrava (%)
2013	53	47,33	23,91	7,82
2014	51	55,44	23,00	7,61
2015	59	55,15	26,61	8,71
2016	37	59,68	16,68	7,06
2017	48	69,57	21,65	7,46

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Trestné činy hospodářské mají větší procentuální podíl na hospodářské kriminalitě než TČ proti majetku a v průběhu let se stále podíl zvyšuje, v roce 2013 podíl trestných činů hospodářských

na hospodářské kriminalitě dosahoval 47,33 % do roku 2017 vzrostl až o 22 %, na 69,57 %. Nejvyšší index kriminality v Přívoze byl v roce 2015 26,61, nejmenší pak v roce 2016 16,68. Podíl hospodářských trestných činů na ORP Ostrava je také nízký, činí okolo 7 % spáchaných trestných činů na území SVL Přívoz. Nejčastěji páchanými jsou trestné činy padělání a pozměňování, neoprávněné držení platebního prostředku a krácení daní.

Tab. 4.19

Nejčastější trestné činy hospodářské v Přívoze

Rok	Padělání a pozměňování peněz	Neoprávněné držení platebního prostředku	Krácení daně
2013	4 (13%)	44 (8%)	1 (2%)
2014	3 (9%)	40 (8%)	3 (6%)
2015	4 (9%)	48 (9%)	1 (3%)
2016	0 (0%)	31 (8%)	4 (12%)
2017	5 (11%)	36 (8%)	5 (10%)

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Trestný čin padělání a pozměňování peněz byl páchan ze 13 % na území SVL Přívoz, tento TČ je průměrně z 10 % páchan na území SVL Přívoz, výjimkou byl rok 2016, kdy na území nebyl zaznamenán tento TČ vůbec. Trestný čin neoprávněné držení platebního prostředku je páchan na území SVL Přívoz zhruba z 8 %. Krácení daní vzrostlo v této lokalitě až v posledních dvou letech, kdy hodnoty vykazují zhruba 10 % podíl v SVL Přívoz.

Shrnutí

Hospodářská kriminalita byla páchána na území Ostrava – Přívoz v roce 2015 z 8,95 %, zbylé sledované roky se pohybovala zhruba mezi 6 – 8 %. V ORP Ostrava a lokalitou s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel Přívoz můžeme pozorovat shodu v páchaných trestných činech. V trestných činech proti majetku jsou to podvod, úvěrový podvod a zpronevěra. Největší procentuální podíl úvěrových podvodů v Přívoze byl spáchan v roce 2013, kdy se hodnoty pohybovali k 10 % z celkových úvěrových podvodů. V trestných činech hospodářských jsou to krácení daně, padělání a pozměňování peněz a neoprávněné držení platebního prostředku. Podíl na celkových výsledcích není velký, činí zhruba 10 % trestných činů páchaných na území SVL Přívoz.

4.1.5 Shrnutí výsledků v kraji

V obou sledovaných obcích s rozšířenou působností jsou patrné rozdíly. V ORP Karviná je páchána hospodářská kriminalita zhruba v 10 % k celkové kriminalitě, podíl v ORP Ostrava činí 9 %. V ORP Karviná se vyskytují především trestné činy proti majetku, a to až ze 71 %, nejvíce páchané jsou trestné činy podvodu, úvěrového podvodu a zpronevěry, naproti tomu v Ostravě jsou majetkové trestné činy páchany jen ze 40 %, více jsou zastoupeny trestné činy hospodářské zhruba ze 60 %. V obou dvou obcích s rozšířenou působností jsou nejčastěji páchany trestné činy padělání a pozměňování peněz, neoprávněné držení platebního prostředku a krácení daní.

Dle indexu kriminality je páchána hospodářská kriminalita na území ORP Ostrava ve větší míře v roce 2013 byl index kriminality 42,76 naproti tomu v ORP Karviná 23,13, nejmenší pak v roce 2016 v ORP Ostrava 31,66 v Karvině 27,03 indexu kriminality. V obou ORP vykazuje hospodářská kriminalita klesající trend.

V Karvině 1, která byla vyhodnocena jako lokalita s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel (8,1 %) je zaznamenán velký podíl trestných činů hospodářské kriminality na celkových výsledcích ORP, v roce 2016 až 58 % hospodářské kriminality byla spáchána právě na území s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel. Nejčastějšími trestnými činy byly také trestný čin podvodu, na území Karvině 1 v roce 2016 až 78 % podílu na ORP, trestný čin úvěrového podvodu z 86 % a trestný čin zpronevěry z 66 % na ORP Karviná.

V Ostravě – Přívoze, která byla vyhodnocena jako lokalita s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel (7,6 %) byl nejčastěji páchán jiný druh kriminality než hospodářská, ta byla zaznamenána jen zhruba ze 7 %. Oproti Karvině 1 byly více páchany trestné činy hospodářské, v roce 2017 téměř až ze 70 %. Nejčastějšími páchanými trestnými činy byly trestný čin neoprávněné držení platebního prostředku, krácení daní a padělání a pozměňování peněz, a to zhruba z 10 % v této městské části. V případě majetkových trestných činů byly také nejvíce zastoupeny trestné činy podvodu, úvěrového podvodu a zpronevěry.

4.2 Ústecký kraj

V Ústeckém kraji je 16 obcí s rozšířenou působností, největší počet sociálně vyloučených obyvatel se nachází v obcích Ústí nad Labem, Chomutov, Most a Litvínov. Nejmenší počet sociálně vyloučených je v ORP Lovosice, Podbořany a Roudnice nad Labem. Pro další srovnávání hospodářské kriminality a prokázání závislosti mezi sociálním vyloučením a tímto typem kriminality jsou vybrány dvě obce s největším počtem obyvatel vykazující znaky sociálního vyloučení, a to ORP Ústí nad Labem a ORP Chomutov.

Tab. 4.20

Výskyt sociálně vyloučených obyvatel v obcích s rozšířenou působností

Kraj	Průměrný počet sociálně vyloučených obyvatel	Celkový počet obyvatel	Hrubý podíl sociálně vyloučených obyvatel v %
Ústí nad Labem	8100	119 512	6,7
Chomutov	6500	81 572	7,9
Litvínov	6000	37 724	15,9
Most	5650	75 647	7,5

Zdroj: Evropský sociální fond, Regionální informační servis. (vlastní zpracování).

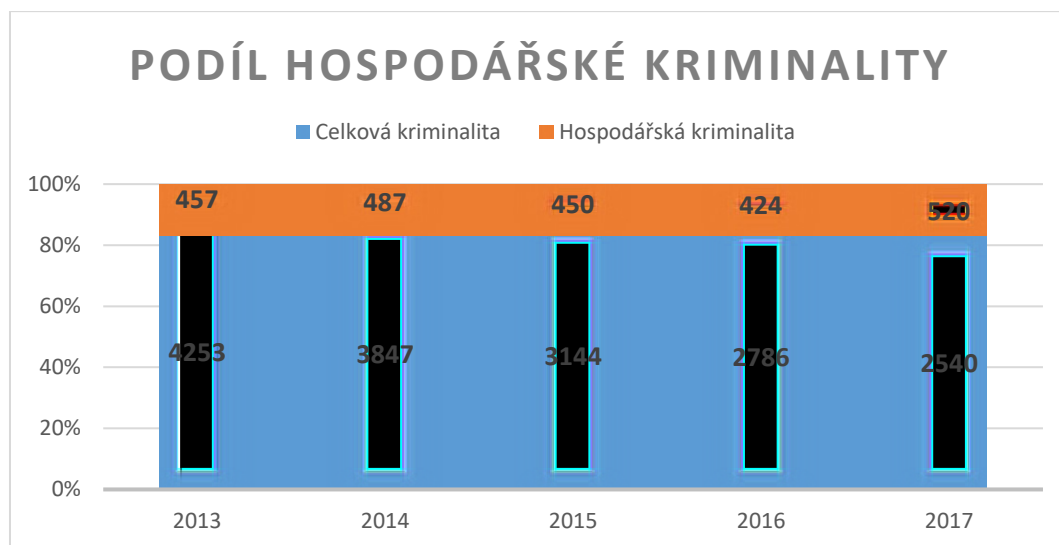
4.2.1 ORP Ústí nad Labem

V Obci s rozšířenou působností Ústí nad Labem je nejvyšší počet sociálně vyloučených obyvatel, tj. 8100, hrubý podíl sociálně vyloučených je 6,7 %. Žije zde zhruba 119 512 obyvatel, Ústí nad Labem je zároveň i krajským městem Ústeckého kraje. Největší koncentrace sociálně vyloučených obyvatel je v lokalitě Trmice, Nový svět, Střekov a Krásné Březno.²⁹

²⁹ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Ústí nad Labem* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/usti-nad-labem>

Graf 4.7

Podíl hospodářské kriminality na celkovou kriminalitu v ORP Ústí nad Labem

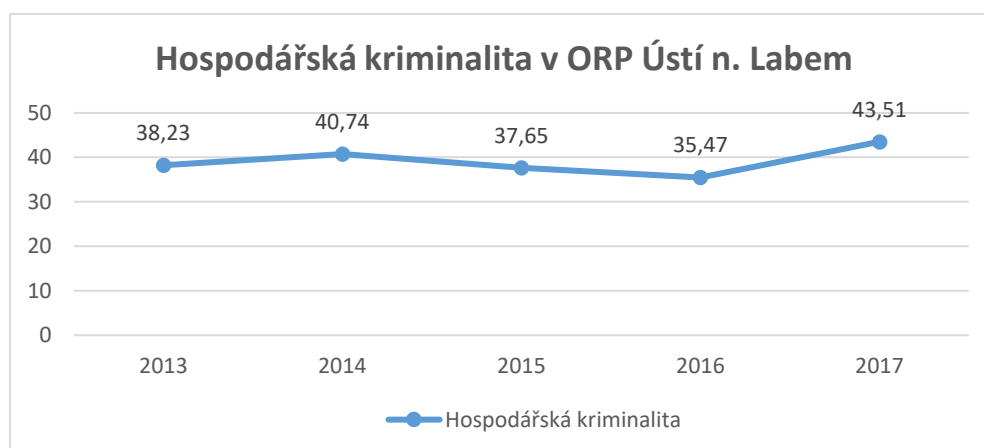

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Podíl hospodářské kriminality na celkovou kriminalitu se pohybuje okolo 10 %, v roce 2013 hospodářská kriminalita činila 6,02 % z celkové kriminality, v roce 2014 pak 10,30 %, v roce 2015 10,19 %, v roce 2016 činil podíl hospodářské kriminality 10,55 % a v posledním sledovaném roce 2017 pak 10,01 %.

Graf 4.8

Vývoj hospodářské kriminality v průběhu let (index kriminality) v ORP Ústí nad Labem

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Hospodářská kriminalita v ORP Ústí nad Labem má kolísající trend, v roce 2013 činila dle indexu kriminality 38,23, v roce 2014 stoupla na 40,74 a v dalších dvou letech mírně klesala až na 35,47, v posledním roce 2017 byl zaznamenán nárůst na 43,51 indexu kriminality.

Trestné činy proti majetku

Zvláštní část trestního zákona rozděluje trestné činy hospodářské kriminality na trestné činy proti majetku a trestné činy hospodářské. Trestné činy proti majetku se podle Chmelíka³⁰ dělí do tří skupin podle charakterového významu činu, např. obohacení na úkor cizího majetku, úmyslné poškozování cizího majetku nebo kořistění z činnosti jiné osoby, více viz. kap. 2.3.2.

Tab. 4.21

Trestné činy proti majetku v ORP Ústí nad Labem

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality
2013	195	42,66	16,31
2014	215	44,14	17,98
2015	246	54,66	20,58
2016	216	50,94	18,07
2017	300	57,69	25,10

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V ORP Ústí nad Labem trestné činy proti majetku v průběhu let rostou, v roce 2013 bylo zaznamenáno 195 TČ proti majetku, v roce 2017 už 300 TČ. Podíl trestných činů proti majetku činil v roce 2013 42,66 %, v roce 2017 už 57,69 %. V ORP Ústí nad Labem jsou více páčány hospodářské trestné činy majetkového charakteru.

Nejčastějšími trestnými činy jsou stejně jako v Moravskoslezském kraji trestné činy podvodu, úvěrového podvodu a zpronevěry.

³⁰ Chmelík, J., 2015.

Tab. 4.22

Nejčastější trestné činy proti majetku v ORP Ústí nad Labem

Rok	Podvod	Úvěrový podvod	Zpronevěra
2013	35	57	48
2014	44	92	41
2015	63	104	35
2016	36	73	41
2017	24	106	31

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Tyto trestné činy se nejvíce podílejí na výsledných hodnotách hospodářské kriminality trestných činů proti majetku. V roce 2013 se podíleli na celkových výsledcích TČ majetkových z 71 %, v dalších letech až skoro z 80 %. Tyto sledované trestné činy se vyznačují obohacením na úkor cizího majetku.

Trestné činy hospodářské

Hospodářské trestné činy se ve zvláštní části trestního zákoníku člení na čtyři díly, trestné činy proti měně a platebním prostředkům, trestné činy daňové, poplatkové a devizové, trestné činy proti pravidlům tržní ekonomiky a trestné činy proti průmyslovým a autorským právům, více viz. kap. 2.3.3.

Tab. 4.23

Trestné činy hospodářské v ORP Ústí nad Labem

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality
2013	262	57,34	21,92
2014	272	55,86	22,75
2015	204	45,34	17,06
2016	208	49,06	17,40
2017	220	42,31	18,40

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Počet hospodářských trestných činů se postupem let snižuje, v roce 2013 bylo spácháno 262 TČ, v roce 2017 220 TČ, i podíl na hospodářské kriminalitě klesá. V roce 2013 dosahovaly hospodářské trestné činy 57,34 % na hospodářské kriminalitě, v roce 2017 už jen 42,31 %.

Nejvyskytovanějšími trestnými činy jsou padělání a pozměňování peněz, neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby, neoprávněné držení platebního prostředku.

Tab. 4.24

Nejčastější trestné činy hospodářské v ORP Ústí nad Labem

Rok	Padělání a pozměňování peněz	Neoprávněné držení platebního prostředku	Neodvedení daně, pojistného a jiné
2013	33	156	18
2014	41	136	24
2015	29	106	15
2016	36	99	17
2017	43	121	16

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

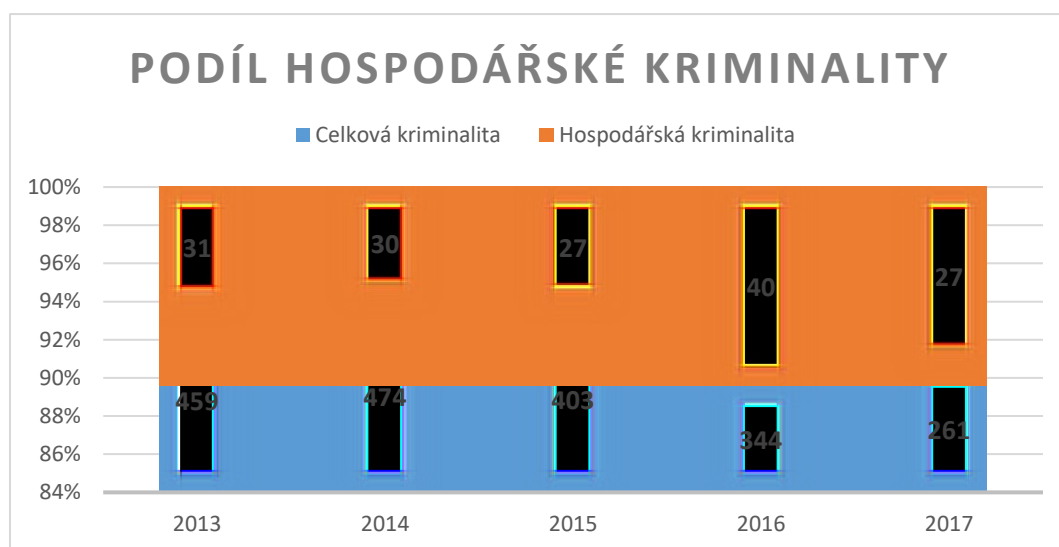
Tyto trestné činy činí zhruba 70 % všech trestných činů hospodářských v oblasti ORP Ústí nad Labem. Trestné činy nevykazují ve sledovaném období zlepšení, jejich trend je kolísavý. Neoprávněné držení platebního prostředku patří i v tomto kraji k nejčastěji páchanému hospodářskému trestnému činu.

4.2.2 ORP Ústí nad Labem - Sociálně vyloučená oblast Trmice

V obci s rozšířenou působností Ústí nad Labem je největší koncentrace sociálně vyloučených obyvatel v lokalitě Trmice. Nejproblémovějšími oblastmi jsou tzv. periferie V Jílovišti, ulice Horská a další přilehlé ubytovny. V této oblasti žije zhruba 500 sociálně vyloučených obyvatel na 7264 obyvatel (6,88 %).³¹

Graf 4.9

Podíl hospodářské kriminality na celkovou kriminalitu

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Podíl hospodářské kriminality na kriminalitu celkovou je v oblasti Trmice v roce 2013 6,32 %, v roce 2014 5,95 %, v roce 2015 6,27 %, v roce 2016 hodnota zaznamenala nárůst na 10,41 % hospodářské kriminality na celkovou a v roce 2017 9,27 %. Pozitivní jev je možno sledovat na klesající celkové kriminalitě každý rok, naopak podíl hospodářské kriminality na celkovou se postupem let zvyšuje.

³¹ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Trmice* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/trmice>

Tab. 4.25

Hospodářská kriminalita v Trmicích

Rok	ORP Ústí n./Labem	SVL Trmice	Podíl v %
2013	457	31	6,78
2014	487	30	6,16
2015	450	27	6,00
2016	424	40	9,43
2017	520	27	5,19

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Podíl trestných činů v lokalitě s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel byl v letech 2013 – 2015 zhruba okolo 6 %, v roce 2016 hodnota vzrostla na 9,43 % spáchaných trestných činů na posuzovanou ORP, v roce 2017 se podíl snížil na 5,19 %.

Trestné činy proti majetku

Tab. 4.26

Trestné činy proti majetku v Trmicích

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality	Podíl na ORP Ústí n. L. (%)
2013	11	35,48	15,14	5,64
2014	19	63,33	26,15	8,83
2015	8	29,62	11,01	3,25
2016	25	62,50	34,41	11,57
2017	15	55,55	20,64	5,00

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V lokalitě Trmice byla v letech 2014, 2016 a 2017 hospodářská kriminalita tvořena zhruba ze 60 % trestnými činy proti majetku, v letech 2013 a 2015 činil podíl jen okolo 30 %. Index kriminality v lokalitě Trmice se sledovaným ORP Ústí nad Labem se od sebe význačně liší, v roce 2014 dosahoval index kriminality v obci Trmice 26,15, v ORP Ústí n./Labem pouze 17,98, v dalším roce v obci Trmice významně klesl na 11,01 indexu kriminality, v ORP naopak vzrostl na hodnotu 20,58. V roce 2016 dosahoval index kriminality v obci Trmice nejvyšší hodnoty za sledované období 34,41, v ORP klesl na 18,07.

Podíl trestných činů proti majetku na ORP Ústí n./Labem je nejvýznačnější v roce 2016, kdy trestné činy proti majetku byly páchany v 11,57 % v Trmicích, naopak nejnížší hodnota byla naměřena v roce 2015, kdy podíl činil 3,25 % trestných činů proti majetku na ORP. Nejvíce páchané trestné činy proti majetku jsou úvěrový podvod, podvod, zpronevěra.

Tab. 4.27

Nejčastější trestné činy v Trmicích

Rok	Podvod	Úvěrový podvod	Zpronevěra
2013	2 (6%)	6 (11%)	3 (6%)
2014	7 (16%)	5 (5%)	4 (10%)
2015	1 (2%)	4 (4%)	1 (3%)
2016	7 (19%)	4 (5%)	11 (27%)
2017	2 (8%)	5 (5%)	1 (3%)

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V tabulce jsou uváděny reálné hodnoty v lokalitě Trmice a jejich procentuální podíl na celkových výsledcích obce s rozšířenou působností Ústí nad Labem. Trestné činy páchané v obci Trmice mají nízký procentuální podíl na ORP, nejvyšší hodnoty mají trestné činy podvodu, kdy 19 % podvodů, bylo spácháno právě v této lokalitě a trestný čin zpronevěry až 27 %. Většina hodnot se pohybuje pod hranici 10 % TČ.

Trestné činy hospodářské

Tab. 4.28

Trestné činy hospodářské v Trmicích

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality	Podíl na ORP Ústí n. L. (%)
2013	20	64,52	27,53	7,63
2014	11	36,67	15,14	4,04
2015	19	70,38	26,15	9,31
2016	15	37,50	20,64	7,21
2017	12	44,45	16,51	5,45

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Z tabulky vyplývá, že trestné činy hospodářské se podílejí na hospodářské kriminalitě v roce 2013 z 64,52 %, naopak o rok později už jen z 36,67 %, v roce 2015 ze 70,38 % a v dalších letech procentuální podíl těchto trestných činů opět klesl v průměru na 40 % hospodářské kriminality. Celkový podíl na ORP Ústí není velký, nejméně hospodářských trestných činů podílejících se na celkových výsledcích ORP bylo v roce 2014, a to 4,04 %, nejvyšší podíl pak v roce 2015 9,31 %.

Nejvíce páchané trestné činy hospodářské jsou padělání a pozměňování peněz, neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby a neoprávněné držení platebního prostředku.

Tab. 4.29

Nejčastější trestné činy hospodářské v Trmicích

Rok	Padělání a pozměňování peněz	Neoprávněné držení platebního prostředku	Neodvedení daně, pojistného a jiné
2013	7 (21%)	12 (8%)	0 (0%)
2014	2 (5%)	7 (5%)	0 (0%)
2015	3 (10%)	13 (12%)	0 (0%)
2016	4 (11%)	9 (9%)	2 (12%)
2017	2 (5%)	6 (5%)	2 (13%)

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Trestný čin padělání a pozměňování peněz byl spáchán v lokalitě Trmice v roce 2013 z 21 %, v dalších letech už toto procento klesá, v roce 2017 už pouze z 5 %. Neoprávněné držení platebního prostředku bylo spácháno v obci Trmice v roce 2015 z 12 % na posuzované ORP, v roce 2017 už jen z 5 %. Trestný čin neodvedení daně, pojistného a jiné nebyl v letech 2013 – 2015 spáchán vůbec, v posledních dvou letech jeho podíl na celkových výsledcích vzrostl na zhruba 12 %.

Shrnutí

Hospodářská kriminalita byla páchána na území Trmice v posuzovaných letech zhruba ze 6 %, nejvyšší procentuální podíl byl v roce 2016 a to 9,43 %.

V ORP Ústí nad Labem a lokalitou s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel Trmice jsou nejčastěji páchány stejné typy trestných činů proti majetku – podvod, úvěrový podvod a zpronevěra.

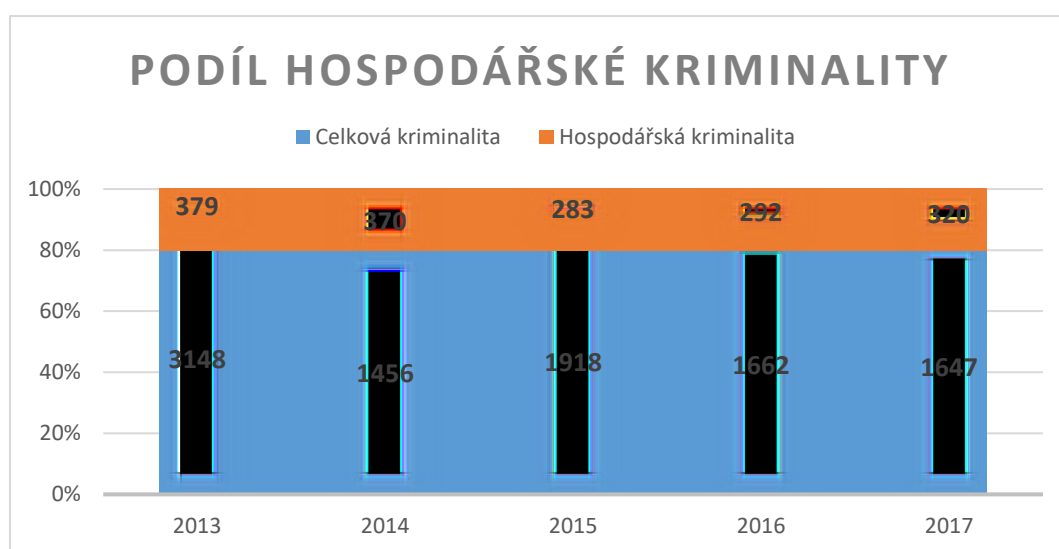
Největší procentuální podíl zpronevěr v Trmicích byl spáchán v roce 2016, kdy se hodnoty pohybovali až k 27 % z celkových zpronevěr. V trestných činech hospodářských jsou to padělání a pozměňování peněz, neoprávněné držení platebního prostředku a neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby. Největší procentuální podíl nalezneme u trestného činu pozměňování a padělání peněz v roce 2013, kdy se hodnota pohybovala k 21 %, naopak trestný čin neodvedení povinné platby nebyl v sociálně vyloučené lokalitě v letech 2013 – 2015 zaznamenán vůbec.

4.2.3 ORP Chomutov

V obci s rozšířenou působností Chomutov je druhý nejvyšší počet sociálně vyloučených obyvatel v Ústeckém kraji, tj. 6500, hrubý podíl sociálně vyloučených je 7,9 %. Žije zde zhruba 81 572 obyvatel. Největší koncentrace sociálně vyloučených obyvatel je v sídlištních lokalitách města Chomutova, tj. sídliště Písečná a Kamenná.³²

Graf 4.10

Podíl hospodářské kriminality na celkovou kriminalitu v ORP Chomutov

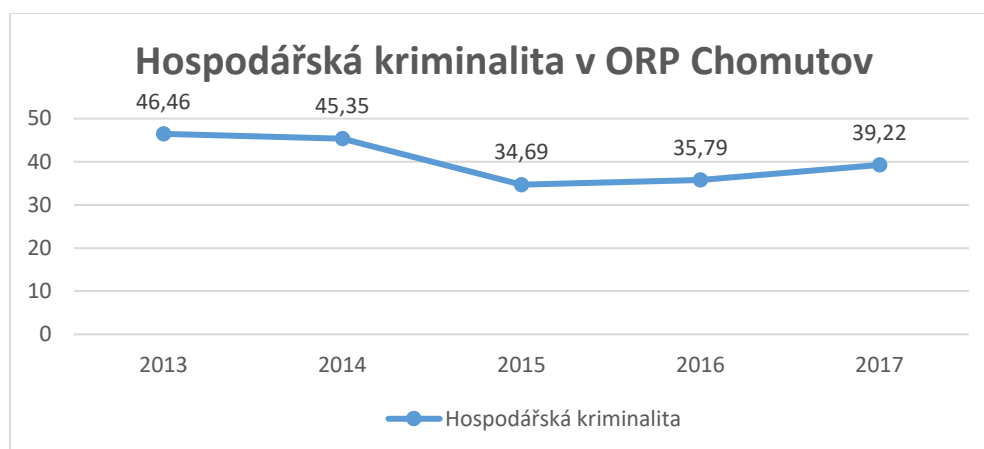
Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Podíl hospodářské kriminality na celkovou kriminalitu se pohybuje mezi 10 až 20 %, v roce 2013 hospodářská kriminalita činila 10,74 % z celkové kriminality, v roce 2014 pak vzrostla až na 20,26 %, v roce 2015 12,85 %, v roce 2016 činil podíl hospodářské kriminality 14,94 % a v posledním sledovaném roce 2017 pak 16,26 %.

³² AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: Chomutov [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/chomutov>

Graf 4.11

Vývoj hospodářské kriminality v průběhu let (index kriminality) v ORP Chomutov

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Hospodářská kriminalita v ORP Chomutov vykazuje kolísavý trend, v roce 2013 činila dle indexu kriminality 46,46, v období dvou let klesla na 34,69 a v letech 2015 – 2017 opět stoupla na 39,22 indexu kriminality.

Trestné činy proti majetku

Zvláštní část trestního zákona rozděluje trestné činy hospodářské kriminality na trestné činy proti majetku a trestné činy hospodářské. Trestné činy proti majetku se podle Chmelíka³³ dělí do tří skupin podle charakterového významu činu, např. obohacení na úkor cizího majetku, úmyslné poškozování cizího majetku nebo kořistění z činnosti jiné osoby, více viz. kap. 2.3.2.

Tab. 4.30

Trestné činy proti majetku v ORP Chomutov

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality
2013	230	60,68	28,19
2014	277	74,86	33,95
2015	188	66,43	23,04
2016	163	62,67	19,98
2017	183	57,18	22,43

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

³³ Chmelík, J., 2015.

V ORP Chomutov bylo zaznamenáno nejvíce trestných činů v roce 2014 277 TČ, podíl na hospodářské kriminalitě byl 74,86 % trestných činů proti majetku. V průběhu let se podíl trestných činů proti majetku postupně snižoval, stále ale dosahuje více než 57 % trestných činů proti majetku. Nejnižší index kriminality byl zaznamenán v roce 2016 19,98, nejvyšší pak v roce 2014, kdy činil 33,95.

Nejčastější trestné činy proti majetku jsou stejné jako v předcházejících sledovaných ORP, tj. trestný čin podvodu, úvěrového podvodu a zpronevěry.

Tab. 4.31

Nejčastější trestné činy proti majetku v ORP Chomutov

Rok	Podvod	Úvěrový podvod	Zpronevěra
2013	37	128	25
2014	44	187	24
2015	32	95	20
2016	47	82	10
2017	35	61	26

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Tyto trestné činy se nejvíce podílejí na výsledných hodnotách hospodářské kriminality. V letech 2013 – 2016 se tyto trestné činy podílely na trestných činech proti majetku zhruba z 80 – 90 %. V roce 2017 klesl podíl na 66 % těchto trestných činů na celkových výsledcích trestných činů proti majetku. Trestné činy se vyznačují obohacením na úkor cizího majetku.

Trestné činy hospodářské

Hospodářské trestné činy se ve zvláštní části trestního zákoníku člení na čtyři díly, trestné činy proti měně a platebním prostředkům, trestné činy daňové, poplatkové a devizové, trestné činy proti pravidlům tržní ekonomiky a trestné činy proti průmyslovým a autorským právům, více viz. kap. 2.3.3.

Tab. 4.32

Trestné činy hospodářské v ORP Chomutov

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality
2013	149	39,32	18,26
2014	93	25,14	11,40
2015	95	33,57	11,64
2016	109	37,33	13,36
2017	137	42,82	16,79

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Hospodářské trestné činy se podílejí na hospodářské kriminalitě méně než trestné činy proti majetku. Nejnižší procentuální podíl byl zaznamenán v roce 2014 25,14 %, nejvyšší pak v roce 2017 42,82 %. Index kriminality v roce 2016 byl 13,36, v následujícím roce byl v ORP Chomutov zaznamenán mírný nárůst hospodářských trestných činů na 16,79 indexu kriminality. Nejvyskytovanějšími trestnými činy jsou padělání a pozměňování peněz, neoprávněné držení platebního prostředku a podvody proti sociálnímu zabezpečení a nemocenskému pojištění. Nejméně vyskytovanými trestnými činy jsou pak zvýhodňování věřitele, neoprávněné podnikání, padělání a pozměňování známek, kolků a nálepek.

Tab. 4.33

Nejčastější trestné činy hospodářské v ORP Chomutov

Rok	Padělání a pozměňování peněz	Neoprávněné držení platebního prostředku	Podvody proti soc. zabezpečení a jiné
2013	26	85	30
2014	2	48	27
2015	10	51	25
2016	11	66	33
2017	11	68	40

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

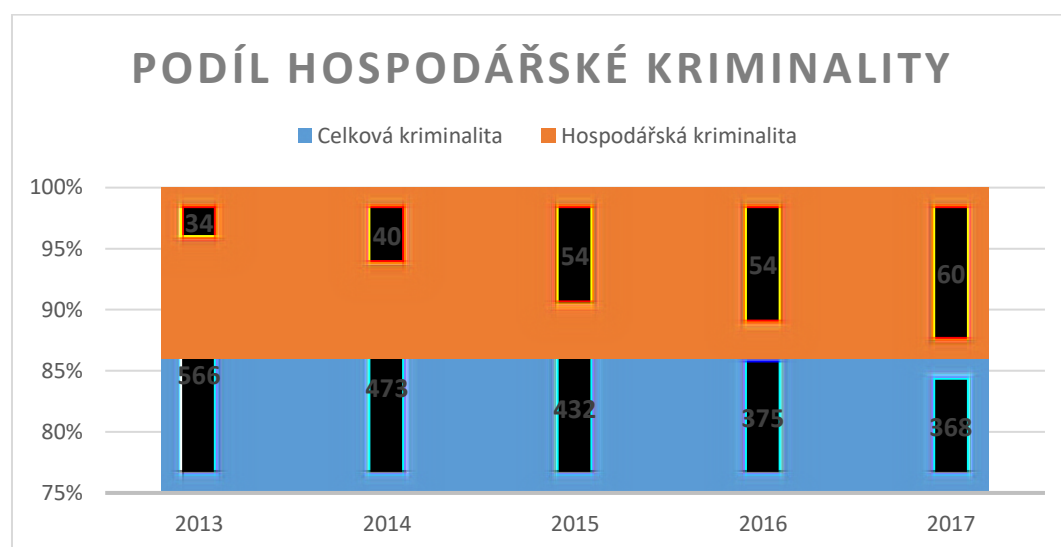
Tyto trestné činy se nejvíce podílejí na výsledcích hospodářských trestných činů, z toho trestný čin neoprávněné držení platebního prostředku v největší míře. Sledované trestné činy činí zhruba 80 - 90 % všech trestných činů hospodářských v oblasti. Trestný čin padělání peněz byl spáchán ve dvaceti šesti případech v roce 2013, v následujícím roce klesl na pouhé 2 případy.

4.2.4 ORP Chomutov - Sociálně vyloučená oblast Kamenná

V obci s rozšířenou působností Chomutov je největší koncentrace sociálně vyloučených obyvatel v oblasti Chomutov - Kamenná. Nejproblémovější lokalitou v této oblasti jsou sídliště Kamenná a Písečná, které vykazuje až 70 % sociálně vyloučených obyvatel.³⁴ V této městské oblasti žije zhruba 4000 sociálně vyloučených obyvatel na 22 376 obyvatel (17,87 %).

Graf 4.12

Podíl hospodářské kriminality na celkovou kriminalitu v Kamenné

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Podíl hospodářské kriminality na kriminalitu celkovou je v Chomutově – Kamenné v roce 2013 5,66 %, v roce 2014 hodnota zaznamenala nárůst na 7,79 %, v roce 2015 11,11 %, v roce 2016 12,58 % hospodářské kriminality na celkovou a v roce 2017 14,01 %. Pozitivní jev je možno sledovat na klesající celkové kriminalitě každý rok, netýká se to však hospodářské kriminality, která naopak v průběhu let narůstá.

³⁴ AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: Chomutov-Kamenná [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-lokalite-chomutov>

Tab. 4.34

Hospodářská kriminalita v Kamenné

Rok	ORP Chomutov	SVL Kamenná	Podíl v %
2013	379	34	8,97
2014	370	40	10,81
2015	283	54	19,08
2016	292	54	18,49
2017	320	60	18,75

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V oblasti s největší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel Kamenná se pachatelé podíleli na hospodářské kriminalitě v daném ORP v roce 2013 z 8,97 %, postupem sledovaných let se hodnoty zvyšují, v roce 2015 už bylo spácháno téměř 20 % trestných činů hospodářské kriminality z celkových výsledků na území právě lokality Kamenná.

Trestné činy proti majetku

Tab. 4.35

Trestné činy proti majetku v Kamenné

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality	Podíl na ORP Chomutov (%)
2013	14	41,17	6,25	6,08
2014	29	72,50	12,96	10,46
2015	44	81,48	19,66	23,40
2016	40	74,07	17,87	24,53
2017	42	70,00	18,77	22,95

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V Kamenné byl podíl páchaných trestných činů proti majetku na hospodářské kriminalitě v roce 2013 41,17 %, během dvou let se podíl zvýšil až dvojnásobně, v roce 2015 dosahoval až 81,48 %. V posledních dvou sledovaných letech se podíl trestných činů majetkových pohybuje okolo 70 % na hospodářské kriminalitě. Index kriminality od roku 2013 vzrostl až několikanásobně, v roce 2013 dosahoval index kriminality 6,25 v průběhu pěti let zaznamenal nárůst až na 18,77 indexu kriminality.

Chomutov – Kamenná, ve které se nachází největší koncentrace sociálně vyloučených obyvatel se podílela na výsledcích hospodářské kriminality trestných činů proti majetku v roce 2013 pouze ze 6,08 %, v posledních třech sledovaných letech se podíl zvedl nad hranici 20 %. Nejvíce páchané trestné činy proti majetku jsou také jako v ORP Chomutov úvěrový podvod, podvod, zpronevěra.

Tab. 4.36

Nejčastější trestné činy proti majetku v Kamenné

Rok	Podvod	Úvěrový podvod	Zpronevěra
2013	8 (22%)	4 (3%)	1 (4%)
2014	4 (10%)	15 (8%)	5 (21%)
2015	13 (41%)	22 (23%)	4 (20%)
2016	13 (28%)	17 (21%)	0 (0%)
2017	7 (20%)	18 (30%)	4 (15%)

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V tabulce jsou uváděny reálné hodnoty v Chomutově – Kamenné a jejich procentuální podíl na celkových výsledcích obce s rozšířenou působností Chomutov. V roce 2013 až 41 % podvodů vykazováno v ORP Chomutov bylo spácháno právě na území Kamenná. Úvěrové podvody činili v roce 2013 pouze 3 % podíl, v roce 2017 bylo v této vyloučené lokalitě až 30 % všech úvěrových podvodů.

Trestné činy hospodářské

Tab. 4.37

Trestné činy hospodářské v Kamenné

Rok	Počet trestných činů	Podíl na HK (%)	Index kriminality	Podíl na ORP Chomutov (%)
2013	20	58,83	8,93	15,50
2014	11	27,50	4,91	11,82
2015	10	18,52	4,46	10,52
2016	14	25,93	6,25	15,90
2017	18	30,00	8,04	13,13

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Z tabulky vyplývá, že jsou páchany z větší části trestné činy majetkového charakteru. Podíl hospodářských trestných činů byl v roce 2015 nejmenší 18,52 %, v roce 2013 58,83 %. Index kriminality sledovaných trestných činů je v této lokalitě nízký 4,46 – 8,93. Podíl hospodářských trestných činů na ORP Chomutov byl nejnižší v roce 2015 10,52 %, nejvyšší pak v roce 2016 15,90 %. Nejvíce páchané trestné činy hospodářské jsou také jako v ORP Chomutov padělání a pozměňování peněz, neoprávněné držení platebního prostředku a podvody proti sociálnímu zabezpečení a nemocenskému pojištění.

Tab. 4.38

Nejčastější trestné činy v Kamenné

Rok	Padělání a pozměňování peněz	Neoprávněné držení platebního prostředku	Podvody proti soc. zabezpečení a jiné
2013	1 (4%)	17 (20%)	1 (3%)
2014	0 (0%)	8 (17%)	0 (0%)
2015	0 (0%)	8 (16%)	0 (0%)
2016	1 (9%)	11 (17%)	1 (3%)
2017	1 (9%)	12 (18%)	2 (5%)

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Největší procentuální podíl v sociálně vyloučené oblasti Kamenná má trestný čin neoprávněné držení platebního prostředku, který je páchán na tomto území zhruba ze 17 %, další dva trestné činy padělání a pozměňování peněz a podvody proti sociálnímu zabezpečení nebyly zaznamenány v části Kamenná v roce 2014 a 2015 ani v jednom případě.

Shrnutí

Hospodářská kriminalita byla páchána na území Chomutov – Kamenná v roce 2013 pouze z 8,97 %, postupem sledovaných let rostla, podíl v roce 2017 činí 18,75 % spáchaných trestných činů na území Kamenná. Trestné činy proti majetku jsou páchany na území Kamenné zhruba z 20 %, nejčastěji jsou to trestný čin podvodu, úvěrového podvodu a zpronevěry. Trestné činy hospodářské se podílejí na celkových výsledcích zhruba z 15 % na daném území, avšak páchaní trestných činů padělání a pozměňování peněz nebo podvody proti sociálnímu zabezpečení a nemocenskému pojištění nebyly zaznamenány v této sociálně vyloučené lokalitě v letech 2014 a 2015 ani v jednom případě.

4.2.5 Shrnutí výsledků v kraji

Obě sledované obce se od sebe navzájem liší. V ORP Ústí nad Labem v pětiletém období vzrůstá celková kriminalita (v roce 2013 index kriminality 38,23, v roce 2017 index kriminality 43,51) a s ní i hospodářská kriminalita. V ORP Chomutov celková kriminalita v průběhu let klesá (v roce 2013 index kriminality 46,46, v roce 2017 39,22), mimo hospodářskou kriminalitu, kde počet trestných činů naopak roste.

V ORP Ústí nad Labem jsou více páčány trestné činy proti majetku, a to až ze 58 %, nejčastějšími trestnými činy jsou trestný čin podvodu, úvěrového podvodu a zpronevěry. Sociálně vyloučená oblast Trmice se podílí na celkových statistikách hospodářské kriminality zhruba pouze ze 6 %. Trestné činy hospodářské jsou páčány na území Ústí v menší míře než trestné činy proti majetku, jejich počet však v průběhu let narůstá. V Trmicích je nízký procentuální podíl trestných činů hospodářských (průměrně 7 %) i trestných činů proti majetku (průměrně 8 %) na celkovém ORP. Hospodářská kriminalita je za sledované období páčána zhruba ve stejné míře s malými výkyvy.

Nejčastějšími trestnými činy hospodářskými jsou v ORP Ústí nad Labem trestný čin padělání a pozměňování peněz, neoprávněné držení platebního prostředku a neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby.

V ORP Chomutov jsou stejně jako v ORP Ústí nad Labem páčány více trestné činy proti majetku, a to až ze 74 %, nejčastějšími trestnými činy jsou také trestný čin podvodu, úvěrového podvodu a zpronevěry. Sociálně vyloučená lokalita Chomutov – Kamenná se podílí na celkových výsledcích hospodářské kriminality zhruba z 20 %. V Kamenné jsou páčány především trestné činy proti majetku, jejich podíl na výsledných statistikách ORP je průměrně 20 %, trestné činy hospodářské se podílejí zhruba z 15 %. V Kamenné hospodářská kriminalita ze sledované období vzrostla až několikanásobně.

Nejčastějšími trestnými činy hospodářskými v ORP Chomutov jsou trestný čin padělání a pozměňování peněz, neoprávněné držení platebního prostředku a na rozdíl od ORP Ústí nad Labem trestný čin podvodu proti sociálnímu zabezpečení a nemocenskému pojištění.

5 Zhodnocení analýzy, návrhy a doporučení

5.1 Výsledky analýzy

V analýze byly srovnávány hodnoty obcí s rozšířenou působností ve dvou krajích v České republice s nejvyšším počtem sociálně vyloučených obyvatel, byly jimi kraj Ústecký a jeho obce s rozšířenou působností Ústí nad Labem a Chomutov a v kraji Moravskoslezském obec s rozšířenou působností Karviná a Ostrava. V každém ORP byla určena oblast s nejvyšší koncentrací sociálně vyloučených obyvatel, ve které byla vyhodnocena hospodářská kriminalita a její procentuální podíl na výsledných hodnotách daného ORP.

Výsledek analýzy poměřuje celkovou hospodářskou kriminalitu v dané sociálně vyloučené oblasti, její procentuální podíl na celkový výsledek páchané trestné činnosti v ORP, výsledek je také přepočítán dle indexu kriminality ($IK = \text{počet trestných činů} / \text{počet obyvatel} \times 10\,000$), analýza se zaměřuje na trestné činy zjištěné a dále neposuzuje jejich objasněnost.

Hospodářská kriminalita

Tab. 5.1

Hospodářská kriminalita v sociálně vyloučených lokalitách

Rok	SVL Karviná 1/ ORP Karviná Index krim.		SVL Přívoz/ ORP Ostrava Index krim.		SVL Trmice/ ORP Ústí n./L. Index krim.		SVL Kamenná/ ORP Chomutov Index krim.	
2013	30,72	23,13	50,51	42,76	42,67	38,23	15,19	46,46
2014	47,89	35,30	41,49	39,40	41,29	40,74	17,87	45,35
2015	44,27	28,99	48,26	36,84	37,16	37,65	24,13	34,69
2016	47,44	27,03	27,96	31,66	55,06	35,47	24,13	35,79
2017	37,95	24,93	31,12	34,31	37,16	43,51	26,81	39,22

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V sociálně vyloučených oblastech Karviná 1, Přívoz a Trmice dosahují indexy kriminality větších hodnot než vypočítané indexy kriminality za příslušné ORP.

V Karviné 1 dosahuje index kriminality v roce 2014 až 47, 89 zatímco v ORP Karviná 35,30, nejnižší v roce 2013 v SVL 30,72 v ORP 23,13, za pětileté ledované období výsledky SVL Karviná 1 převyšují výsledky ORP, hospodářská kriminalita je páčána více v sociálně vyloučené oblasti. Hospodářská kriminalita v daných oblastech neklesá, má spíše kolísavý trend.

V Ostravě – Přívoze dosahovala nejvyšší hodnota indexu kriminality v roce 2013 v SVL Přívoz 50,51 v ORP Ostrava 42,76, nejnižší v roce 2016 v Přívoze 27,96 v ORP Ostrava 31,66. V prvních třech sledovaných letech index kriminality Přívozu dosahoval větších hodnot než v ORP Ostrava, v posledních dvou letech je index kriminality menší v SVL. Páchaná hospodářská kriminalita je na území SVL od roku 2016 menší než páchaná hospodářská kriminalita v ORP Ostrava. Index kriminality v průběhu let v Přívoze v průměru klesá, počet trestných činů se na tomto území v průběhu let snižuje.

V Ústeckém kraji v sociálně vyloučené oblasti Trmice jsou vyšší hodnoty, než u ORP Ústí nad Labem zaznamenány v letech 2013, 2014 a 2016. Nejvyšší hodnota indexu kriminality je v roce 2016 55,06 IK, v Ústí ve stejném roce dosahuje nejnižší hodnoty ve sledovaném období a to 35,47. Hospodářská trestná činnost vykazuje kolísavý trend.

V sociálně vyloučené oblasti Kamenná index kriminality za posledních pět let významně vzrostl z 15,19 na 26,81, stále však nedosahuje výsledků vyšších než ORP Chomutov. V roce 2013 byl index kriminality ORP Chomutov 46,46 v průběhu let klesl na 39,22. V oblasti Kamenná nedosahuje hospodářská kriminalita vyšších hodnot než v ORP Chomutov.

Trestné činy proti majetku

Tab. 5.2

Trestné činy proti majetku v sociálně vyloučených lokalitách

Rok	SVL Karviná 1/ ORP Karviná Index krim.		SVL Přívoz/ ORP Ostrava Index krim.		SVL Trmice/ ORP Ústí n./L. Index krim.		SVL Kamenná/ ORP Chomutov Index krim.	
2013	18,52	14,42	26,61	21,89	15,14	16,31	6,25	28,19
2014	31,62	25,23	18,49	18,74	26,15	17,98	12,96	33,95
2015	29,82	17,12	21,65	15,97	11,01	20,58	19,66	23,04
2016	28,91	15,32	11,27	15,50	34,41	18,07	17,87	19,98
2017	23,49	13,36	9,47	14,49	20,64	25,10	18,77	22,43

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

V Karviné 1 byla prokázána hospodářská kriminalita obzvláště spáchaných trestných činů proti majetku dle hlavy V. zvláštní části trestního zákoníku. Sociálně vyloučená oblast Karviná 1 dosahuje vyšších hodnot za celých pět let než ORP Karviná. Nejvyššího výsledku dosahuje Karviná 1 v roce 2014 31,62 indexu kriminality, ORP Karviná ve stejném roce 25,23, nejnižší výsledek je v roce 2017 Karviná 1 23,49 a ORP Karviná 13,36. Trestné činy proti majetku hospodářské kriminality jsou páchany více na území sociálně vyloučené oblasti Karviná 1 než na území ORP Karviná.

V Ostravě – Přívoze byly zaznamenány vyšší výsledky indexu kriminality než v ORP Ostrava v letech 2013 a 2016. Nejvyšší výsledek byl v roce 2013 26,61 u SVL Přívoz a 21,89 u ORP Ostrava, nejnižší v roce 2017 9,47 a 14,49. Trestné činy proti majetku byly páchany, s výjimkou 2013 a 2016, méně v sociálně vyloučené oblasti než v daném ORP.

V Ústeckém kraji v sociálně vyloučené oblasti Trmice byly v letech 2014 a 2016 zaznamenány vyšší hodnoty indexu kriminality než v ORP Ústí nad Labem. Nejvyšší výsledek byl v roce

2016 34,41 indexu kriminality v ORP Ústí v roce 2017 25,10, nejnižší v roce 2015 v SVL 11,01 a u ORP v roce 2013 16,31. Trestné činy proti majetku hospodářské kriminality byly páčány, s výjimkou 2014 a 2016 více v ORP Ústí nad Labem.

V sociálně vyloučené oblasti Kamenná výsledky nedosahují v pětiletém období vyšších hodnot indexu kriminality než ORP Chomutov. Index kriminality výrazně vzrostl od roku 2013, kdy dosahoval hodnoty 6,25 na 18,77 v roce 2017. Hospodářská kriminalita trestných činů proti majetku je páčána ve větší míře v ORP Chomutov.

Ve všech čtyřech posuzovaných lokalitách se nejčastěji vyskytovaly majetkové trestné činy podvodu, zpronevěry a úvěrového podvodu.

Trestné činy hospodářské

Tab. 5.3

Trestné činy hospodářské v sociálně vyloučených lokalitách

Rok	SVL Karviná 1/ ORP Karviná Index krim.		SVL Přívoz/ ORP Ostrava Index krim.		SVL Trmice/ ORP Ústí n./L. Index krim.		SVL Kamenná/ ORP Chomutov Index krim.	
2013	12,19	8,71	23,91	20,86	27,53	21,92	8,93	18,26
2014	16,26	10,06	23,00	20,65	15,14	22,75	4,91	11,40
2015	14,45	8,26	26,61	20,87	26,15	17,06	4,46	11,64
2016	18,52	13,67	16,68	16,15	20,64	17,40	6,25	13,36
2017	14,45	11,56	21,65	19,82	16,51	18,40	8,04	16,79

Zdroj: Mapa kriminality 2018 (vlastní zpracování).

Trestné činy hospodářské zakotvené v hlavě VI. zvláštní části trestního zákoníku převyšovaly v sociálně vyloučených oblastech Karviná 1, Přívoz a Trmice nad výsledky daných ORP.

V sociálně vyloučené oblasti Karviná 1 podstatně převyšují trestné činy proti majetku na trestnými činy hospodářskými. Nejnižší výsledek trestných činů hospodářských byl zaznamenán v SVL v roce 2013 12,19 v ORP Karviná v roce 2016 8,26, nejvyšší v roce 2016 18,52 a 13,67. V pětiletém sledovaném období jsou trestné činy hospodářské páčány ve větší míře na území sociálně vyloučené oblasti.

V sociálně vyloučené oblasti Přívoz převažují trestné činy hospodářské nad trestnými činy proti majetku. Nejnižší výsledek trestných činů hospodářských byl v roce 2016 u SVL 16,68 u ORP Ostrava 16,15 indexu kriminality, nejvyšší v roce 2015 u SVL 26,61 u ORP Ostrava 20,87 ve stejném roce. V pětiletém sledovaném období jsou trestné činy hospodářské páčány ve větší míře na území sociálně vyloučené oblasti.

V sociálně vyloučené oblasti Trmice dosahují trestné činy hospodářské, s výjimkou let 2014 a 2017, vyšších výsledků než v daném ORP. Nejnižší výsledek hospodářských trestných činů byl v roce 2014 u SVL 15,14 u ORP v roce 2015 17,06 indexu kriminality, nejvyšší pak 2013 u SVL 27,53 u ORP v roce 2014 22,75. Ve sledovaných letech jsou trestné činy hospodářské páčány ve větší míře na území sociálně vyloučené oblasti Trmice než v ORP Ústí nad Labem.

Sociálně vyloučená oblast Kamenná nepřevyšuje ani v jednom roce hodnot indexu kriminality ORP Chomutov, jsou zde páčány v podstatně větší míře trestné činy proti majetku než hospodářské. Nejnižšího výsledku bylo dosaženo v roce 2015 u SVL 4,46 u ORP v roce 2014 11,40, nejvyššího výsledku indexu kriminality bylo dosaženo v roce 2013 u SVL 8,93 u ORP 18,26. V sociálně vyloučené oblasti Kamenná nejsou páčány trestné činy hospodářské ve větší míře než na území ORP Chomutov.

V obou krajích se nejčastěji vyskytovaly trestné činy padělání a pozměňování peněz, neoprávněné držení platebního prostředku, v Moravskoslezském kraji třetím nejčastěji vyskytovaným trestným činem byl trestný čin krácení daní, naopak v ORP Ústí nad Labem trestný čin neodvedení daně, pojistného na sociální zabezpečení a podobné povinné platby a v ORP Chomutov třetím nejčastěji vyskytovaným trestným činem byl trestný čin podvodu proti sociálnímu zabezpečení a nemocenskému pojištění.

5.2 Návrhy a doporučení

Při vytváření preventivních opatření je třeba vycházet ze současných poznatků o příčinách hospodářské kriminality a na jejich základě podniknout opatření v ekonomické, organizačně technické i společensko-sociální oblasti, jednotlivá opatření by měla tvořit komplexní a provázaný systém k dosažení tohoto cíle.

Významnou preventivní úlohu mají kontrolní orgány netrestní povahy, které se musí permanentně přizpůsobovat novým jevům a podnětům hospodářské kriminality, v tomto směru je třeba zajišťovat lepší personální a hmotné podmínky a rozšiřovat jejich pravomoci, jsou jimi orgány finanční správy, živnostenské úřady, různé inspekce a inspektoráty, instituce na ochranu hospodářské soutěže, komise pro cenné papíry.³⁵

Největší efekt slibují přinést opatření podniknutá především v legislativní a kontrolní sféře, prevenci hospodářské kriminality na úrovni veřejné správy vymezuje Zákon o finanční kontrole, na úseku veřejné správy provádějí kontrolu specializované orgány, jejich činnost je upravena zákony: Zákon o Nejvyšším kontrolním úřadu, Zákon o státní kontrole a Zákon o finanční kontrole ve veřejné správě.³⁶

Mimo vnitřní bezpečnostní systém, který by měl účinně předcházet a zabráňovat výskytu hospodářské kriminality, působí i další subjekty, jejichž úkolem je zajistit ochranu společnosti a řádný chod hospodářských systémů. Z hlediska institucionálního jde především o Policii ČR, Obecní policii a sektor soukromých bezpečnostních služeb. Na celospolečenské úrovni se tyto složky snaží zabránit rizikům ohrožující bezpečnost občanů, podniků a organizací zejména preventivními programy anebo represivními prostředky.

Ve společensko-vzdělávací oblasti je třeba zvýšit úroveň znalostí finančních, účetních a jiných operací jak u občanů a vedoucích pracovníků, tak u pracovníků kontrolních orgánů i orgánů činných v trestním řízení. Policisté, státní zástupci a soudci by měli mít znalosti nejen trestního práva, ale i souvislých právních odvětví. Tento závěr by se měl promítnout i do vzdělávacího systému výše uvedených pracovníků, který zejména u policistů není na dostatečné úrovni.³⁷

³⁵ Kuchta, J., 2005.

³⁶ Častorál, Z., 2011.

³⁷ Kuchta, J., 2005.

Na základě provedené analýzy bylo prokázáno, že nejčastějšími páchanými trestnými majetkovými je zpronevěra, podvod a úvěrový podvod.

V odborných publikacích se uvádí, že nejúčinnějším nástrojem pro jejich odhalování na vnitropodnikové úrovni jsou externí a interní audity, odhalena je jimi celá jedna třetina spáchaných trestných činů.³⁸ Podstatou účinného systému řízení rizik spojených s trestným činem zpronevěry a podvodu je podniková kultura s důrazem na etiku a čestné jednání, dostatečná proškolení pracovníků s cílem zvýšení vědomí nebezpečnosti hospodářské kriminality.

Trestný čin úvěrového podvodu spočívá v poskytnutí úvěru bankou na základě nepravdivých údajů o finanční situaci klienta, o zástavě nebo o předmětu či účelu financování, z čehož vyplývá vysoká pravděpodobnost, že úvěr nebude splacen. Na úseku řízení rizik každé banky jsou zaměřeny na prevenci úvěrových podvodů proškolením svým pracovníků. Banky začínají využívat moderních technologií k efektivnějšímu zajištění svých kontrolních mechanismů, ať už se jedná o úvěrové registry, kterými si banky mezi sebou navzájem sdílí negativní informace o klientech nebo o softwarový program tzv. fraud scorecard, který určuje, jak vysoká je pravděpodobnost, že klient bude jednat podvodně.³⁹

Ze skupiny trestných činů hospodářských byl zaznamenán největší výskyt trestného činu neoprávněné držení platebního prostředku, tohoto trestného činu se osoba dopustí, jestliže sobě nebo jinému bez souhlasu oprávněného držitele opatří, zpřístupní, přijme nebo přechovává platební prostředek jiného, zejména neprenosnou platební kartu identifikovatelnou podle jména nebo čísla, elektronické peníze, příkaz k zúčtování, cestovní šek nebo záruční šekovou kartu.⁴⁰

Nejčastějším případem je přechovávání platební karty druhé osoby, pachatelé, kterým byl tento trestný čin prokázán často uvádí nepřímý úmysl nebo právní nevědomost, např. zapůjčená platební karta blízkému člověku s vědomím majitele karty neopravňuje k použití. Nejefektivnějším preventivním prostředkem páchaní tohoto trestného činu je zvýšení právního povědomí správného používání platebních nástrojů.

³⁸ Častorál, Z., 2011.

³⁹ *Banky proti úvěrovým podvodům* [online]. [4.4.2018] Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/banky-se-skoringem-brani-proti-uverovym-podvodum/>

⁴⁰ ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA: *Nepřímý úmysl u trestného činu* [online]. [4.4.2018] Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/neprimy-umysl-u-trestneho-cinu-neopravneneho-opatreni-padelani-a-pozmeneni-platebniho-prostredku?browser=mobi>

6 Závěr

Hospodářská trestná činnost představuje již řadu let závažný společenský problém, který i v současné době nabývá na aktuálnosti. V průběhu devadesátých let byly neustále novelizovány a přizpůsobovány zákony potřebám tehdejší doby, zejména pak snaha upravit nedostačující trestněprávní legislativu hospodářských trestných činů.

Na území sociálně vyloučených oblastí je zaznamenána vyšší celková kriminalita, předpokládá se, že s ní zahrnuta i hospodářská kriminalita, úkolem této práce bylo toto tvrzení prokázat či vyvrátit. Hypotéza byla prokázána ve třech sociálně vyloučených oblastech, v jedné sociálně vyloučené oblasti se hypotéza neprokázala.

Cílem práce bylo zhodnotit vývoj hospodářské kriminality v sociálně vyloučených oblastech na území kraje Moravskoslezského a Ústeckého a v závěru navrhnout a doporučit možné zlepšení situace.

Hospodářská kriminalita byla poměřována na základě výsledných statistik za posledních pět let v rámci celé obce s rozšířenou působností na výsledcích páchané hospodářské trestné činnosti v příslušné sociálně vyloučené oblasti. Analýza se zaměřovala na počet spáchaných trestných činů v průběhu let, jejich podíl na celkové kriminalitě, právní určení druhu trestného činu hospodářské kriminality a sledování konkrétních trestných činů.

V sociálně vyloučených oblastech jsou nejrozšířenější trestné činy proti majetku, které jsou charakteristické znaky obohacením na úkor cizího majetku, v tomto případě podvod a úvěrový podvod. Trestné činy hospodářské, které byly v dané obci s rozšířenou působností zjištěny jako nejčastější se v některých případech nevyskytovaly na území sociálně vyloučené oblasti vůbec, byl to například trestný čin podvodu proti sociálnímu zabezpečení a nemocenskému pojištění.

V závěru práce byly hodnoceny výsledky analýzy, navrhována možná doporučení na úrovni státní, podnikové, společenské a preventivní opatření dvou nejčastěji páchaných trestných činů. Jako klíčové preventivní kroky ke zlepšení situace hospodářské kriminality byly navrženy personální a hmotné opatření kontrolních orgánů a rozšiřování jejich pravomocí a spolupráce. Na úrovni podnikové provádění interních a externích auditů a dostatečné proškolení pracovníků s důrazem na etiku a čestné jednání a na úrovni společenské zvyšování právního povědomí hospodářské kriminality a jejich postihů.

Seznam použité literatury

Odborné publikace

ČASTORÁL, Zdeněk. Ekonomická kriminalita a management. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2011. 352 s. ISBN 978-80-7452-005-1.

CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. Hospodářská a ekonomická trestná činnost. Praha: EUPRESS: Vysoká škola finanční a správní, 2015. 202 s. ISBN 978-80-7408-109-5.

KUCHTA, Josef, Helena VÁLKOVÁ a kol. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C. H. Beck, 2005. 544 s. ISBN 80-7179-813-4.

REID, Lesley W. Crime in the city: a political and economic analysis of urban crime. New York: LFB Scholarly Publishing, 2003. 349 s. ISBN 1-931202-73-7.

VANTUCH, Pavel. Hospodářská trestná činnost. 2. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2010. 287 s. ISBN 978-80-87001-19-6.

KUCHTA, J. a kolektiv. Hospodářská trestná činnost. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 111 s. ISBN 978-80-210-4256-8.

BALOUN, V. a kolektiv. Organizovaný zločin a jeho možné projevy ve finančním sektoru ekonomiky. Praha: IKSP, 1999. 92 s. ISBN: 1-4020-2615-3.

DIBLÍKOVÁ, S. a kolektiv. Přehled dokumentů EU, Rady Evropy a OSN vztahující se k problematice ekonomické kriminality. Trestní právo a ekonomická kriminalita. Praha: IKSP, 2001, s. 133. ISBN: 80-86008-89-4.

ŠÁMAL, P. a kolektiv. Podnikání a ekonomická kriminalita v ČR, Praha: C.H. Beck, 2001, 174 s. ISBN 80-71794-93-7.

CHMELÍK, J. a kolektiv. Zločin bez hranic. Praha: Linde, 2004, 192 s. ISBN 80-7201-480-3.

Právní předpisy

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 9. února 2009. In: Ministerstvo vnitra ČR [18.2.2018].

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ze dne 17. července 1992. In: Ministerstvo financí ČR [15.2.2018].

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ze dne 2. října 1991. In: Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR [15.2.2018].

Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě, ze dne 7. září 2001. In: Ministerstvo financí ČR [18.2.2018].

Elektronické zdroje

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA: *Nepřímý úmysl u trestného činu* [online]. [4.4.2018]
Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/neprimy-umysl-u-trestneho-cinu-neopravneneho-opatreni-padelani-a-pozmeneni-platebniho-prostredku?browser=mobi>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Popis sociálně vyloučených lokalit v regionu Ostravska* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/vyzkum-mapuje-socialne-vyloucene-lokality-v-regionu-ostavska>

MAPA KRIMINALITY: *Projekt otevřené společnosti, o.p.s.* [online]. [4.4.2018] Dostupné z: <http://mapakriminality.cz/#mapa>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Moravskoslezský kraj* [online]. [4.4.2018] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/domov>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. ČSÚ: *Ústecký kraj* [online]. [4.4.2018] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xu>

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND: ESFCR: *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR* [online]. [4.4.2018] Dostupné z: https://www.esfcr.cz/mapa-svl-2015/www/analiza_socialne_vyloucenyh_lokalit_gac.pdf

REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS. RIS: *Správní obvody obcí s rozšířenou působností* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.risy.cz/cs/krajske-ris/ustecky-kraj/obce-s-rozsir-pusobnosti/>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. MVCR: *Problematika sociálně vyloučených lokalit* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/problematika-socialne-vyloucenych-lokalit.aspx>

INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI. IKSP: *Výzkum ekonomické kriminality* [online]. [1.4.2018] Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/308.pdf>

EVROPSKÝ SOCIÁLNÍ FOND. ESFCR: *Situační analýzy v lokalitách vybraných v roce 2011* [online]. [27.3.2018] Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/databaze-klicovych-dokumentu-analyza-svl-v-cr/-/dokument/793558>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ. Deloitte (2014). *Analýza socioekonomické situace příjemců sociálních dávek na ubytovnách* [online]. [27.3.2018] Dostupné z: https://www.hatefree.cz/images/blog/lichva/Vyzkum_lichva_ASZ_2016.pdf

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Ústí nad Labem* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/usti-nad-labem>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Trmice* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/trmice>

AGENTURA PRO SOCIÁLNÍ ZAČLEŇOVÁNÍ: *Chomutov-Kamenná* [online]. [3.4.2018] Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-lokalite-chomutov>

Banky proti úvěrovým podvodům [online]. [4.4.2018] Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/banky-se-skoringem-brani-proti-uverovym-podvodum/>

V sociálně vyloučených lokalitách nežijí hlavně romští obyvatelé [online]. [29.3.2018] Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/v-socialne-vyloucenych-lokalitach-neziji-hlavne-romsti-obyvatele-1ch-/tema.aspx?c=A170718_140013_pozice-tema_lube

Seznam zkratek

ČNB	Česká národní banka
ESF	Evropský sociální fond
IK	Index kriminality
IKSP	Institut pro kriminologii a sociální prevenci
HK	Hospodářská kriminalita
LZPS	Listina základních práv a svobod
ORP	Obec s rozšířenou působností
OZ	Organizovaný zločin
SVL	Sociálně vyloučená lokalita
TČ	Trestný čin

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 5.4.2018

Denisa Molnárová

Seznam příloh

Příloha č. 1: Příčina vzniku sociálně vyloučené oblasti Ostrava – Přívoz

Příloha č. 2: Příčina vzniku sociálně vyloučené oblasti Karviná 1

Příloha č. 3: Příčina vzniku sociálně vyloučené oblasti Trmice

Příloha č. 4: Příčina vzniku sociálně vyloučené oblasti Chomutov – Kamenná

Příloha č. 5: Mapy ORP

Příloha č. 1: Příčina vzniku sociálně vyloučené oblasti Ostrava – Přívoz

Soubor domů v Přívozu vybudovaly pro své zaměstnance v meziválečném období ČD (strojvůdce, mechaniky...). Ve své době se jednalo o kvalitní, dobře vybavené byty. V 60. až 70. letech si místní obyvatelé dokonce v „akci Z“ postavili malou prodejnu potravin spojenou s pohostinstvím. Díky omezení investic do oprav a údržby začaly objekty postupně chátrat a přestávaly být pro zaměstnance drah atraktivní.

V průběhu 80. a posléze i na počátku 90. let byly byty ne zcela jasným způsobem přidělovány romským rodinám jak zaměstnanců, tak i těm, kteří u ČD nepracovali. Byty převážně v Zadním Přívoze byly pro sociálně slabší atraktivní zejména z důvodu nízkých nájmů a zároveň také proto, že pro ně byly fakticky dostupné (bylo možné zde byt snadno získat). Koncentraci sociálně slabších v převážně v Zadním Přívoze lze označit za „dobrovolné“ sestěhování bez zásahu města či státu. Dnes řada zde bydlících sociálně slabších ani bydlení v jiném segmentu dnešního trhu s byty (takovém, který není typický starými neudržovanými byty neodpovídajícími dnešním standardům s nízkým nájemem) nehledá. Na druhou stranu by také v mnoha případech jiný byt neměli šanci vůbec získat.

Sociálně vyloučená lokalita Přívoz

Zdroj: Evropský sociální fond (vlastní úprava).

Sociálně vyloučená lokalita Přívoz

Zdroj: Evropský sociální fond (vlastní úprava).

Příloha č. 2: Příčina vzniku sociálně vyloučené oblasti Karviná 1

V Karviné 1 se nachází tři nejproblémovější oblasti Karviná – Doly, Karviná – Hranice a Karviná – Nové Město. Jedná se o starší cihlovou výstavbu, domy byly postaveny v padesátých letech minulého století a původně sloužily pro důlní zaměstnance. Díky zastarávání bytového fondu a nízkému nájmu mělo o tyto byty zájem především obyvatelstvo s nižším příjmem. Především v období po revoluci byl nájem v těchto bytech velice nízký. Významná kumulace sociálně slabších v lokalitě nastala zvláště v posledních deseti letech, kdy zde získalo bydlení větší množství romských rodin i z okolních rušících se lokalit (např. z Klášterní kolonie v Orlové).

Karviná – Nové Město

Zdroj: Evropský sociální fond (vlastní úprava).

Karviná – Doly

Zdroj: ESF ČR (vlastní úprava).

Karviná - Hranice

Zdroj: Evropský sociální fond (vlastní úprava).

Příloha č. 3: Příčina vzniku sociálně vyloučené oblasti Trmice

Ve městě jsou nejproblémovějšími oblastmi tzv. periferie V Jílovišti, jedna strana ulice Horská a postupem času se sociálně slabé rodiny koncentrují v ubytovně pro migrující dělníky při vjezdu do města. Většina sociálně slabších ovšem žije na hlavní třídě, či v ulicích přilehlých. Při privatizaci bytového fondu města a prodeji soukromých domů od konce 90. let došlo k tomu, že mnoho domů v centru města levně odkoupili soukromníci, kteří jednotlivé byty obratem začali nabízet sociálně slabším rodinám z blízkého i dalekého okolí. Počet romských obyvatel města tak narostl během posledních let na dvojnásobek a vzrostlo i napětí mezi starousedlíky a přistěhovalými rodinami.

Sociálně vyloučená lokalita Trmice

Zdroj: Evropský sociální fond (vlastní úprava).

Trmice

Zdroj: Evropský sociální fond (vlastní úprava).

Příloha č. 4: Příčina vzniku sociálně vyloučené oblasti Chomutov – Kamenná

Chomutovské sídlištní lokality vznikly přestěhováním obyvatel z obcí, které byly zničeny v souvislosti s těžbou hnědého uhlí. Na sídlišťích sestávajících z panelových domů se objevuje vysoká fluktuace osob. Situace týkající se bydlení sociálně vyloučených obyvatel byla ovlivněna i podnikatelskými záměry soukromých vlastníků. Ti využili tíživé životní situace občanů a docílili jejich přestěhování z lukrativních částí republiky do cenově přijatelnějších bytů v Chomutově.

Chomutov – Kamenná

Zdroj: Evropský sociální fond (vlastní úprava).

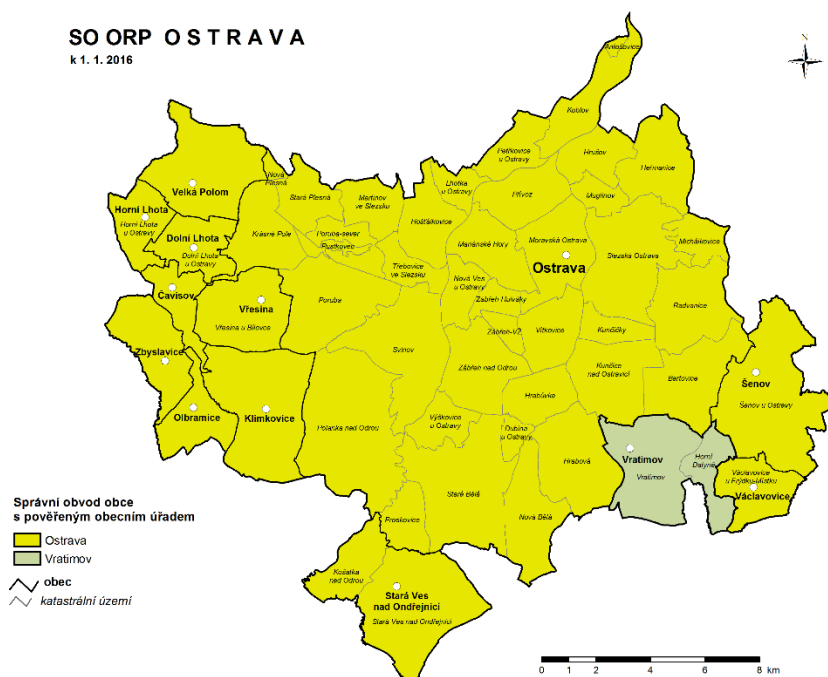
Chomutov – Kamenná

Zdroj: Evropský sociální fond (vlastní úprava).

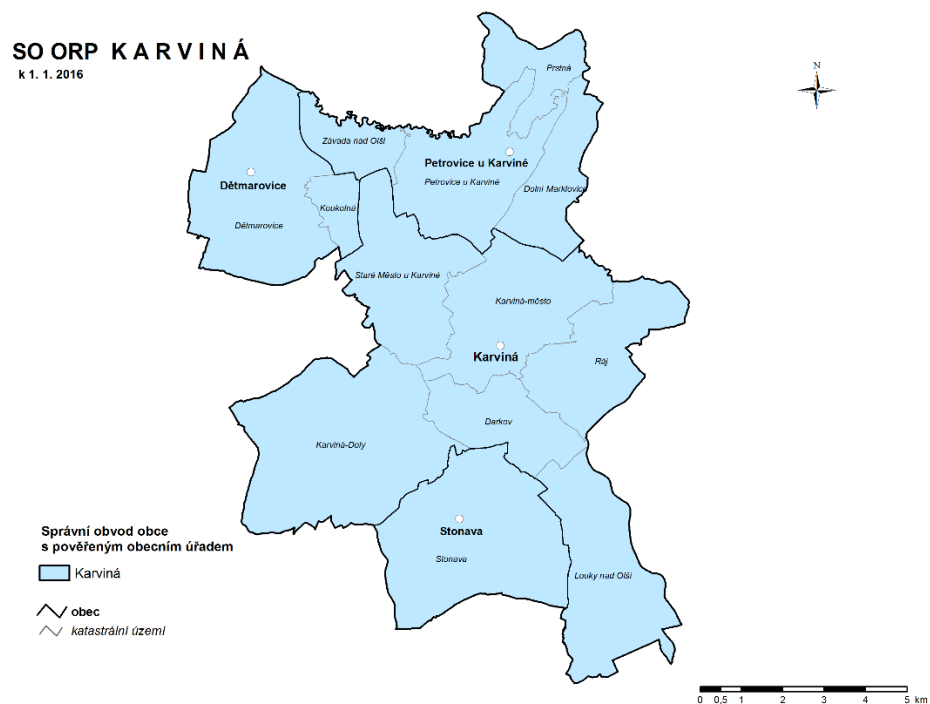
Příloha č. 5: Mapy ORP

Mapa ORP Ostrava

Zdroj: Český statistický úřad (vlastní úprava).

Mapa ORP Karviná

Zdroj: Český statistický úřad (vlastní úprava).

Mapa ORP Ústí nad Labem

SO ORP ÚSTÍ NAD LABEM
k 1. 1. 2016

Správní obvod obce
s pověřeným obecním úřadem

Liboucheč
Ústí nad Labem
Velké Březno

obec
katastrální území
území náleží k obci ve směru šipky

0 1 2 4 6 8 km

Mapa ORP Chomutov

SO ORP CHOMUTOV
k 1. 1. 2016

Správní obvod obce
s pověřeným obecním úřadem

Chomutov
Jirkov

obec
katastrální území
území náleží k obci ve směru šipky

0 1 2 4 6 8 10 km

Zdroj: Český statistický úřad (vlastní zpracování).

Zdroj: Český statistický úřad (vlastní zpracování)